TUDOR POPESCU

Scaunul

Comedie în două părţi

Cuprins

PERSONAJELE....3
PARTEA I....4
Scena 1....4
Scena 2....7
Scena 3....9
Scena 4....12
Scena 5....22
Scena 6....26
Scena 7....28
Scena 8....28
Scena 9....30
Scena 10....32
Scena 11....36
Scena 12....37
Scena 13....37
Scena 14....39
Scena 15....40
Scena 16....41
PARTEA a II-a....42
Scena 1....42
Scena 2....45
Scena 3....47
Scena 4....48
Scena 5....51
Scena 6....63
Scena 7....66

PERSONAJELE

ONIRA
BLANDA
AVRAM
TUDOR
SANDU
GROZU
IRINA
MINA
ZAMFIRA
DIMA

PARTEA I

În Cişmigiu. Un semicerc delimitat de restul parcului printr-un gard viu. Bănci de piatră. Câteva mese, tot de piatră, la care se joacă şah, table, ţintar. Un loc al pensionarilor. Semicercul băncilor de piatră e întrerupt de un scaun de lemn, cu braţe, comod, pe care cade soarele. Restul, în umbra copacilor. Pe aleea din spatele gardului viu trec, uneori, oameni care se plimbă. Se aud, în afara scenei, copiii, jucându-se.

În scenă sunt Tudor, care citeşte ziarul, Sandu, care stă pe scaunul de lemn şi gustă plăcerea soarelui, Grozu, retras într-un colţ, cu un craniu în mână. Irina pictează în faţa unui şevalet nu prea înalt, Onira, în mijloc, vorbeşte, adresându-se tuturor, deşi nimeni nu pare să-l asculte.

Scena 1

Tudor, Sandu, Grozu, Irina, Onira.

ONIRA (*cabotin*): Fericirea depinde de noi. E în sufletele noastre. Te consideri fericit, eşti fericit. Vrei să te jeluieşti, să te crezi nefericit, eşti nefericit. Depinde de acidul dezoxiribonucleic din celula ta. Calitatea lui hotărăşte totul.

GROZU: Toţi oamenii sunt la fel, pe dinăuntru. în treabă-mă pe mine, că am tăiat...

ONIRA: La prima vedere, par la fel.

GROZU: Soarta ne face fericiţi sau nefericiţi! Dacă mi-ar fi spus unu' „mă, tu ai să tai zece mii de oameni" — l-aş fi crezut? Şi am tăiat mai mulţi.
ONIRA: Cu căpăţâna aia, ce dracului faci?
GROZU: Am o nepoţică. Îi fac o veioză. Ştii ce frumos luminează?
IRINA (*înfiorată*): Sperii copilul! Cum poţi să oferi unui copil un craniu oribil?!
GROZU: Ea m-a rugat. M-am dus special, de i-am ales unul frumos. Nu-mi plac alea ţuguiate în spate.
ONIRA: Asta zic şi eu jucărie!
SANDU: Lăsaţi discuţiile! Una-două, vorbiţi de moarte.
ONIRA: Eu vorbeam despre fericire.
SANDU: Îi dai, întruna, cu acidul ăla!
ONIRA: Dacă aşa e! În acidul nostru dezoxiribonucleic se decide totul. Spune tu, Grozule, m-ai văzut vreodată supărat? Spune, mă! Când mă mardeai tu, acolo, ce spuneam eu? Când mi-ai scos dintele ăsta, ce-am zis? „Domn sergent, l-ai nimerit tocmai pe-ăla găunos. Mulţumesc! Nu mai trebuie să mă duc la dentist". Şi tu erai tot aşa posac ca acum. În acidul tău dezoxiribonucleic e ceva trist.
SANDU (*enervat*): Mă scoţi din sărite!
ONIRA: N-am dreptate?
SANDU: Oi fi având, da' m-ai plictisit.
ONIRA: Te-nvăţ să trăieşti.
SANDU: După capul tău. Eu am înţeles altfel să trăiesc.
ONIRA: Ştiu eu cum...
SANDU (*sare*): Ce vrei să spui?
ONIRA: De ce sări? Ţi-e teamă că spun cine ştie ce?
SANDU: Mă ameninţi? (*Lui Tudor.*) Eşti martor că mă ameninţă.
ONIRA: Eu? Nu aveam de gând să spun ce crezi.
SANDU (*lui Tudor*): Ce zici de insinuările lui? (*Tudor face un semn liniştitor.*) De ce să-l las să mă jignească?
TUDOR: Lăsaţi discuţiile astea. (*Lui Sandu.*) Vino să jucăm

un şah.
SANDU: Să spună ce a insinuat.
ONIRA: N-am insinuat nimic.
SANDU: Ai spus: „ştiu cu cum...” Cum?
ONIRA: Ne cunoaştem de atâţia ani. Avem prieteni comuni.
SANDU: Eu n-am avut şi n-am nimic comun cu tine.
ONIRA: Decât locul în care stăm acum. (*Arată*.) Suntem ca pe un vapor. Asta-i copastia, dincolo de care se-ntinde marca fără sfârşit a lumii. Navigăm pe acelaşi vapor, cu direcţie precisă: moartea! În linie dreaptă, fără escale şi cu viteză constantă: tic-tac, tic-tac!
IRINA: Vrei să ne sperii? Ziceai că fericirea depinde de noi.
ONIRA: Exact!
IRINA: Alunei, de ce pomeneşti de...
ONIRA: De moarte? Nu vrei să-i pronunţi numele...
IRINA: Te rog să nu mai continui. Mi-e frică.
ONIRA: Greşeală! Mare greşeală! (*Cabotin*.) Direcţia precisă, fără greş, cu viteză egală: tic-tac, tic-tac! Bună ziua! Bună ziua! Am sosit.
IRINA (*fire sensibilă*): Nu-mi place când eşti macabru. Nu mai pot să pictez!
ONIRA : Educaţie! Vreau să scăpăm de spaima ei. Repet, repet, ne obişnuim. Începe să pară o persoană interesantă, pe care merită s-o cunoşti. În clipa aceea, am câştigat marca bătălie a vieţii! Moartea devine o mică afacere.
SANDU: Asta mă-nebuneşte! (*Lui Tudor*.) Spune-i şi tu ceva!
TUDOR : Se-amuză ! Doar nu ţi-e frică de moarte?
SANDU: Nu.
ONIRA: Minţi.
SANDU: Nu admit să mă jigneşti!
ONIRA: Ţi-e frică. Până acum nu te-ai gândit la ea şi te-ai trezit, deodată, cu „persoana” pe-aproape. Îi auzi paşii.

SANDU: Clovnule!

(*Intră, cu o eşarfă neagră pc cap, Mina, fostă generăleasă, care şi-a trăit din plin viaţa, până acum, în jurul vârstei de 60 de ani*.)

Scena 2

Cei dinainte, plus Mina.

MINA (*teatral*): L-am pierdut pe Crăciun!
ONIRA (*lui Sandu*): Vezi încotro se ducea „persoana”? A trecut pe lingă noi şi i-a făcut o vizită lui Crăciun.
MINA: L-a-nmormântat! A fost atâta lume...
GROZU: Cine-i ăla? Nu l-am văzut pe-aici.
ONIRA: Unul solid, în vârstă! L-ai cunoscut mai demult.
GROZU: Unu’ gras, care gâfâia.
ONIRA: I-a plesnit o vină la cap şi...
GROZU: Îl ştiu. Mă uitam într-o zi şi mă gândeam că l-o fi costat ceva osânza de pe el! De câte ori tăiam câte unu’ gras, mă întrebam: cât l-o fi costat burdihanul ăsta marc? La unii, stratul e gros de-o palmă. Nici cu zece mii nu-l faci.
SANDU: În fiecare zi povesteşti o grozăvie.
GROZU: De ce, grozăvie?!
SANDU: În afară de să tai cadavre, mai ştii să faci ceva?
GROZU: Asta-i meseria mea: autopsier. Şi, să ştii dumneata că am fost apreciat. Mă rugau doctorii să lucrez cu ci. (*Arătând*.) Tai, mai întâi, de-a lungul pieptului...
SANDU (*urlă*): Taci din gură! Nu vreau s-aud aşa ceva!
GROZU (*calm*): Nu mai povestesc. Da’ să ştii că sunt as în meserie. Dacă ţi-e frică... sau nu-ţi place, mă rog, te

previn să laşi scris, că, altfel, te taie.
SANDU (*astupându-şi urechile*): Încetează! Înrolează!
GROZU (*mirat, celorlalţi*): E supurat? (*Lui Sandu.*) Îţi dădeam un sfat. Ştii, orice mort...
SANDU: Încetează! (*Urlă.*) Încetează! Nu vreau s-aud aşa ceva!

(*Toţi îl privesc pe Sandu, aflat în pragul apoplexiei. În afara scenei cântă un lăutar, acompaniindu-se cu vioara sau cu ţambalul.*)

VOCEA LAUTARULUI:
Fir-ar să fie de viaţă,
Că-i subţire ca o aţă,
Tragi de ea şi zici că ţine.
Şi s-a rupt când ţi-e mai bine...
ONIRA: Crăciun e cel mai fericit! A luat-o din loc! A terminat cu teama. Ce-o fi, ce-o fi? Cum o fi? Acum ştie.
MINA: L-a luat cu camionul şi l-a aşezat bine.
ONIRA (*cântă popeşte*): Unde nu-i nici necaz, nici durere, ci viaţă fără de prihană.
MINA: Tu de ce n-ai venit In înmormântare? Aţi fost prieteni.
ONIRA: Ce să caut? El, ţeapăn, eu, cu gândul la femei!
MINA: Să-ţi fie ruşine!
ONIRA: Uite, nu mi-e! Mie îmi place să trăiesc!
GROZU: Pe spinarea altora...
ONIRA: N-am luat, de la nimeni, nimic.
GROZU: Nici n-ai dat.
ONIRA: Nici n-am dat. Dar n-am luat. Stricai la mine: „Exploatatorule! Ai băut şi te-ai distrat pe spinarea oamenilor!” Ţi-aduci aminte?
GROZU: N-ai făcut nimic toată viaţa.
ONIRA: Tu nu mă băteai pentru că n-am făcut nimic. Când dădeai în mine, la ce te gândeai, Grozule? Dădeai cu plăcere.

GROZU: Nu-mi plăcea.

ONIRA: Îţi plăcea. Vedeam cu, în ochii tăi, că-ţi plăcea. Eram gras şi, când loveai, se lipea. De ce dădeai?

GROZU: Trebuia.

ONIRA: Nu-ţi plăcea mutra mea, te enerva. Mă mardeai mai mult decât pe ceilalţi. Era o bătaie subiectivă.

GROZU: Ordinul se execută.

ONIRA: Minţi, Grozule! De-aia te-au dat afară. Cum ai ajuns, din sergent-major, autopsier? Începuseşi s-o faci de oaie. Ai primit tu ordin, atunci, noaptea, să vii beat la baracă şi să ne scoli, şi să ne ţii dezbrăcaţi în ploaie? A fost distracţia ta. N-aveai televizor, hai să-i văd pe-ăştia tremurând în ploaie. Vezi că n-am degetul mic?

GROZU: Ţi l-ai prins la malaxorul de ciment.

ONIRA (*râde*): Aşa m-ai pus să zic, a doua zi. Ai ţipat: „Scularea!” Eu dormeam greu. Când m-am trezit, erai cu degetul meu în mână. Culmea e că nici n-aş fi ştiut că mi l-ai rupt, dacă nu l-aş fi văzut în mâna ta. Te uitai la el ca la o ţigară de foi. „Ai ceva de zis ?” — ai ţipat la mine. „Nu am, domnu’ sergent. Era în plus şi puturos. Nu l-am folosit niciodată. Va mulţumesc că m-aţi scăpat de el!”

(*Intră Blanda, înalt, părul alb, în jur de 65 de ani, cu o carte în mână. Prezenţa lui impune respect, prin echilibru şi prin inteligenţă. Odată cu el apare şi Zamfira, femeie de la ţară, cam de aceeaşi vârstă. Ea are în mână o păpuşă mare. Vorbesc prieteneşte.*

Irina — 60 de ani, femeie care a îmbătrânit frumos şi şi-a păstrat o candoare de tânără naiv-exuberantă — îşi lasă lucrul la tablou şi aşteaptă ca Blanda să i se adreseze. Intrarea acestuia este un mic eveniment.

Sandu întoarce ostentativ spatele şi se fixează mai bine în scaun.)

Scena 3

Cei dinainte, plus Blanda şi Zamfira.

ZAMFIRA: M-au ameninţat că mă aruncă-n foc şi termină cu mine.
BLANDA: Ţi-e teamă de foc, Zamfira?
ZAMFIRA: Nu de teamă, da' m-aşteaptă pământu'. Pământ am fost, în pământ trebuie să ne-ntoarcem, aşa-i datina.
BLANDA: Sunt mai multe datini. Strămoşii noştri obişnuiau să-şi ardă morţii. Şi alte popoare făceau la fel.
ZAMFIRA: Poate, când erau păgâni. Eu nu vreau să mă ardă.
BLANDA (*glumind*): Acum, totul tinde să devină igienic. Mai vorbim noi.
ZAMFIRA: Dacă o să aveţi timp... Tare mă frământă un gând.
BLANDA: Vorbim. Bună ziua, domnilor!
SANDU: Bună ziua, cetăţene!
TRINA (*bucuroasă*): Bine-ai venit, Lucian.
BLANDA: Sărut mâna, Irina.

(*Vine lângă ea, îi sărută mâna, priveşte tabloul care îl reprezintă pe el, stând pe scaunul de lemn.*)

IRINA: Îţi place? Mi-e frică de verdictul tău.
BLANDA: Sunt răutăcios?
IRINA: Sincer. Cum ţi se pare?
BLANDA: Mi se pare exagerată grija peutru frumuseţea lui.
IRINA: E scopul meu, nu? M-am străduit să dau culorii un rafinament care să bucure ochiul. Nu-ţi place?
BLANDA: Foarte mult.
IRINA: Ceva te nemulţumeşte.

BLANDA: Aş fi dorit ca tabloul să fie un mic discurs despre persoana mea.
IRINA: Obsesia ideii!
BLANDA: Latura ei sensibilă. Orice idee are un aspect afectiv, pe care arta îl exploatează.
IRINA: Vreau să fie un tablou de o anumită forţă...
BLANDA: Forţa unui tablou nu vine din afară, din modelul pictat, ci din sufletul tău. Acolo trebuie s-o cauţi. Ai pictat un bărbat frumos, măgulitor de frumos. Asta mă bucură ca bărbat, nu ca privitor de artă.
IRINA: Vrei să-ţi „oblig" figura să trăiască starea mea afectivă, gândurile mele?
BLANDA: Te rog să încerci.
IRINA: Aşează-te pe scaunul de tortură!

(*Se creează un moment penibil. Blanda vrea să se aşeze. Scaunul e ocupat de Sandu, care se întoarce în aşa fel de parcă nu l-ar vedea. Tudor încearcă să pună capăt situaţiei, chemându-l pe Sandu*.)

TUDOR: Sandule, hai să jucăm o partidă!
SANDU: N-am chef!
TUDOR (*aranjând piesele*): Stai aici, în faţa mea. Am o restanţă. Nu vii? Sau ţi-e frică?

(*Sandu pricepe de ce este invitat. Se ridică, furios, şi vine în faţa lui Tudor, trântind piesele pe tablă. Blanda se aşază şi pozează*.)

SANDU (*furios, lui Tudor*): De ce m-ai chemat?
TUDOR: Ştii că e scaunul pe care obişnuieşte să stea el.
SANDU: Eu n-am voie? Scrie undeva că-i al lui?
TUDOR: Îi place soarele!
SANDU: E ultima dată când mă ridic. (*Joacă*.) Mi-e greaţă când văd cum vă ploconiţi în fata lui.
TUDOR: Linişteşte-te! Şah!

SANDU: Ai atins mai întâi calul. Joacă, deci, calul!
TUDOR: Nu l-am atins.
SANDU (*explodează*): L-ai atins!
IRINA (*pictând*): Cum merge lucrul, Lucian?
BLANDA (*arătându-i cartea*): Sunt din-ce în ce mai cucerit. Traducerea mă obligă să meditez profund asupra fiecărui cuvânt. La fiecare pagină, fac noi descoperiri. Mă simt un explorator.
IRINA: Un călător prin biblioteci.
BLANDA: Aventurile spiritului sunt cele mai pasionante. Îţi dau şansa de a te bucura de ideile mari şi de lucrurile mărunte.
IRINA: Te mai bucură lucrurile mărunte?
BLANDA: Când pierdem puterea de a ne bucura de lucrurile mici, nu ne mai bucură nimic. În clipa aceea, am murit. Am murit de tot.
SANDU: Astăzi, toată lumea vorbeşte despre moarte?
BLANDA: Dimpotrivă, eu vorbeam despre viaţă.

(*Intră Avram, băut, fredonând aria lui Rigoletto, când vine la palat să-şi caute fiica răpită. Cântă încet, absent, straniu pentru toţi ceilalţi, care nu l-au mai văzut până acum. E un bărbat trecut de 60 de ani, cu părul alb, îmbrăcat în haine de culoare închisă. Se aşază şi va vorbi fără să se adreseze cuiva. Blanda a tresărit.*)

Scena 4

Toţi cei dinainte, plus Avram.

AVRAM: Sunt o epavă. (*Reia melodia, obsedant.*) La, la... la... la... la, la... la, la... O zdreanţă! Se îndoieşte cineva? Nimeni! Bine că recunoaşteţi. (*Reia melodia.*)

SANDU (*lui Tudor*): Îl cunoşti?
TUDOR: Nu l-am mai văzut pe-aici!
ONIRA: Totul e în acidul nostru dezoxiribonucleic!
SANDU (*lui Onira*): Ştii cine e?
ONIRA: Un tip bine dispus!
AVRAM: Ascultând melodia asta, poţi să te omori cu cea mai mare uşurinţă. (*Cântă.*) Pac, şi gata! Da' de unde un revolver? Dacă n-ai armă, trebuie să recurgi la un procedeu penibil. Lipsit de orice urmă de cavalerism.
IRINA: Îl cunoşti?
BLANDA: Din păcate, da.
IRINA: Cine e?
BLANDA: Acum, un om nefericit.
AVBAM: Poţi să te azvârli de la etaj! Penibil! Măcar moartea să aibă ceva eroic! Ei, arma! Curajul de a ţine în mână o armă, curajul de a nu te speria de cuvântul armă şi de a o îndrepta spre tine are în el ceva măreţ!
SANDU: Cetăţene! Aici eşti într-un loc
public! Nu spui tot ce-ţi trece prin cap! Puţină decenţă!
AVBAM: Decenţă?
ONIRA: Vrea să spună că nu e cazul să vorbeşti de funie în casa spânzuratului.
SANDU: Iar insinuezi că mi-e frică de moarte? Nu mi-e frică, dar...
ONIRA (*ironic*): Nuuu...
BLANDA: Doar cei care cred fără margini în viaţa de apoi, şi cei care nu cred, în fel de convinşi, în existenţa ei, nu se tem de moarte. E sentimentul în care se-ntâlnesc ateii sinceri şi credincioşii adevăraţi. Din motive opuse, dobândesc acelaşi efect: seninătatea.
SANDU (*sentenţios*); Vrei să spui că materialiştii şi idealiştii sunt o apă şi-un pământ?
BLANDA: Vulgarizezi...
SANDU: Să nu-mi răspunzi cu superioritate. Sunt un om simplu. Şi ce dacă, mă mândresc cu asta! Aerul dumitale distant nu mă impresionează.

AVRAM (*lui Sandu*): Dumneata faci un proces de intenţie.
SANDU: Dumneata, nu te băga în vorbă. Nu ştiu cine eşti şi nu mă interesează.
AVRAM: Dumnealui a emis un punct de vedere, cu care poţi să fii sau nu de acord. Dacă nu...
SANDU (*agresiv*): Dacă nu?
AVRAM: Argumentează contrariul. Dumneata doreşti câştig de cauză, obligându-l să dea înapoi din alte motive decât cele care ţin de discuţia respectivă.
SANDU: Cine eşti dumneata ?
AVRAM: Un cetăţean. Nici eu nu ştiu cine eşti. Am ascultat o discuţie şi mi-am dat seama că nu al dreptate.
SANDU: Pentru că am o atitudine fermă? Tata a fost hamal şi mama spălătoreasă. Cine eşti şi de ce te bagi în vorbă?
AVRAM: Asta e! Cine sunt?... Cine am fost... Nu mai sunt nimic.
SANDU: Cine ai fost?
AVRAM: Am fost! Am fost. Când eram, tremurai de teama mea! Nu mi-ai fi vorbit aşa.
SANDU: Şi, acum, ce eşti?
AVRAM (*râde amar*): Un pensionar! Un simplu pensionar! De cinci zile! Nici unul nu m-a mai salutat. Şi se plecau până la pământ. Astăzi, acum două ore, m-am întâlnit cu un prieten... Prieten! Era prima dată când mă vedea coborând din autobuzul 31. Parcă s-a speriat. A întors spatele, nedumerit. Ştia că trebuie să cobor dintr-o maşină neagră!
GROZU (*îl recunoaşte*): Tovarăşe judecător!
AVRAM (*tresare*): Mă cunoşti?
GROZU: Cum să nu?!
AVRAM (*circumspect*): Ai avut un proces?
GROZU: Nu. Am lucrat cu dumneata, când erai mai mic. Judecător. Eram sergent-major. Îi aduceam, îi luam...
AVRAM (*liniştit*): Nu te mai cunosc.
GROZU: Te uitai dumneata la un gardian?! Bine-ai venit!

O să te simţi bine. Toţi ajungem aici, în Cişmigiu, la pensionari. O să ne împrietenim. O tablă, un şah, un ţintar! Încă mai oftezi după ce-ai fost, da' o să-ţi treacă.

AVRAM: Eu oftez după ce n-am fost! Poate că sunt beat şi spun prostii...

GROZU: Aveai renumele că nu guşti băutura.

AVRAM: Un renume bun! Atunci, de ce-a venit băiatul meu plângând, de la şcoală? Până acum cinci zile, îl protejau... De cinci zile, îl înjosesc... Şi, el se răzbună pe mine! E nemilos! I-am apărut, deodată, altfel.

GROZU: Aşa sunt copiii, nerecunoscători. Te sacrifici pentru ci, şi...

AVRAM: Are ghinionul să fie în clasă cu băiatul unuia... Dar, ce importanţă mai are? (*Reia melodia*.)

SANDU (*sare, dorind să-l încurajeze*): Dumneata treci printr-un moment greu! Să ştii că judeci greşit. Bănuiesc ce s-a întâmplat. L-ai băgat în închisoare. Foarte bine. De ce te simţi vinovat? Ai judecat in numele poporului. Adu-ţi aminte, când stăteai drept, la bară, şi el tremura în boxă. Acum, când îl saluţi, te-apleci până în pământ...

(*Vorbele lui Sandu produc stupoare. Tăcerea jenantă din scenă se prelungeşte. În afara scenei, se aude iar lăutarul, cântând şi acompaniindu-se*.)

VOCEA LĂUTARULUI:

Aţa când s-a rupt în două,
Faci un nod şi zici că-i nouă.
D-apăi viaţa, când se duce,
Salutare, şi-i pui cruce.
Geaba aur şi palate,
Tot aici le laşi pe tonte.

ZAMFIRA (*lângă Irina, mai mult pentru ea*): Bine mai zice lăutaru' ăsta! Nu se mai satură omu', toată viaţa, să aibă, să aibă, să strângă! Lacom. E rău, se duşmăneşte,

şi până la urmă tot acolo ajunge.

ONIRA: Eu am optat pentru iad, Zamfiro! (*Privind în sus*.) Anunţ oficial cerul că am optat pentru pierzanie.

GROZU: Dacă ai putea s-alegi...

ONIRA: Eu mă prefac doar că aleg. Şi nici e o şmecherie. Să alegi ceea ce ştii că o să ţi se cuvină. Doar nu crezi că voi ajunge pe trandafirul preafericiţilor. Mirosul de vin l-ar ofili. (*Râde gros*.) Când voi ajunge la poarta raiului, sfântul Petru o să-şi astupe nasul: „La iad cu tine!” Prea bine, sfinte Petre, am cunoscut în tinereţea mea o femeie superbă, pe care sunt sigur că o-ntâlnesc acolo.

MINA (*scuipă*): Ptiu, nu te mai potoleşti! O să moşteneşti pământul! Toată viaţa, numai de-asta ai fost bun.

ONIRA: Spune-i şi lui. Vezi, Grozule, că n-am făcut ceea ce mă acuzai? N-am avut timp de exploatare. Eu am fost diplomat. A... am dorit, am aspirat, am fost, am strâns... am avut şi eu, amice, dar n-am asuprit.

MINA: Femeile ţi-au păpat averea.

ONIRA: Diplomatul, pe timpul meu, era un fel de fustangiu oficial. Om de lume. Era obligat să facă impresie printre cucoane. Am avut succese diplomatice mari, plimbându-mă printre fuste.

SANDU (*lui Tudor, cu reproş*): N-ai nimic de spus?

TUDOR: În legătură cu ce?

SANDU: Cu ce-ai auzit adineauri. Tu eşti muncitor. Ţi-ai petrecut viaţa în uzină, ai tras la şaibă. Nu ţi-e indiferent ce se întâmplă.

TUDOR: Cum să-mi fie?

SANDU (*confidenţial*): Vrei să ştii părerea mea? S-a constituit un grup, pus pe calomnii.

TUDOR: Nu exagera! Câţiva pensionari, care vin aici să caute puţină linişte.

SANDU: Se fac afirmaţii calomnioase. Şi bancuri. Ai auzit, ieri, gluma tendenţioasă n lui Blanda?

TUDOR: N-am fost în parc. Ce glumă?

SANDU: Zice ca nişte vaci dansau, fericite, pe izlazul comunei. Un bou le vede şi le spune: „Proastelor, dansaţi şi vă bucuraţi, şi mâine vă duc la abator”. „Da, răspunde o vacă, dar ajungem în R.F.G.”. (*Tudor râde*.) E de râs?

TUDOR: Tu n-ai întâlnit vaci de-astea? Cine a spus gluma?

SANDU: Blanda, cu morga lui de om superior. Şi s-a făcut haz.

TUDOR: E bună.

SANDU: Discuţiile au deviat. Onira, care face pe umblatul prin lume, a afirmat că în R.F.G. se câştigă mai bine decât la noi. Blanda i-a cântat în strună, că o duc de două ori mai bine. Dacă o să fii întrebat, să confirmi.

TUDOR: Cine o să mă-ntrebe?

SANDU: Cineva.

TUDOR: Cine?

SANDU: Cine trebuie să-ntrebe. N-am de gând s-o las baltă!

TUDOR: Ascultă, Sandule, să nu umbli cu prostii. Cine se ocupă de fleacuri de-astea?

SANDU: Prostii?

TUDOR: Prostii!

SANDU: Prostii, odată ce afirmă aici, într-un loc public, că în R.F.G. se trăieşte mai bine decât la noi?! Cum apare R.F.G.-ul, pentru vaci? Discuţia a fost denigratoare neutru ţara noastră.

TUDOR: De ce?

SANDU: E just să afirmi că nemţii câştigă mai bine decât noi?

TUDOR: Afirmăm, n-afirmăm, ei tot trăiesc mai bine. Tu ce crezi?

SANDU: Nu ştiu. Nici afirmaţii nu fac.

TUDOR: Minţi. Ştii că trăiesc mai bine.

SANDU: Nu trebuia s-o spună!

TUDOR: Sunt evidenţe pe care n-are rost să le negăm. Sau devenim ridicoli. (*Lui Blanda*.) Tovarăşe profesor,

când aţi fost ultima dată în Germania?
BLANDA: Acum trei sau patru ani.
SANDU (*lui Tudor*): Lasă discuţia cu el!
TUDOR: Cum trăiau nemţii, tovarăşe profesor? Eu am fost strungar. Ştiţi cât câştiga un strungar, în Germania?
BLANDA: De două-trei ori mai mult decât la noi. Astăzi, cred că diferenţa e mai mică. S-a scumpit viaţa şi la ei.
TUDOR: Auzi, Sandule? O duc bine nemţii, mă! Bravo lor!
SANDU (*lui Blanda*): Dacă se câştigă aşa de bine, de ce n-ai rămas acolo?
TUDOR: Dumneata simplifici lucrurile până în linia dreaptă.
AVRAM (*speriat*): Dumneata eşti profesorul Blanda? Te-ai schimbat! Mult te-ai schimbat, profesore! (*Nu i se răspunde.*) Ce mică e lumea! Prea mică! O găleată!
SANDU: Ai venit în ţară ca să ne priveşti de sus.
BLANDA: Am venit să lucrez.
TUDOR: Aţi stat, totuşi, deoparte! Nu vă supăraţi ca vă reproşez, dar cu intenţii frumoase nu se reconstruieşte o ţară.
BLANDA: Întrebarea dumitale mă obligă să-mi reamintesc întâmplări pe care încerc de mult să le uit.
TUDOR (*uşor ironic*): Nu v-a plăcut ceva şi v-aţi retras, domn, în turnul dumneavoastră.
BLANDA: Fără voia dumitale, eşti nedrept.
TUDOR: Poate, cam dur, dar noi, muncitorii, nu prea ştim să vorbim pe ocolite.
BLANDA: Te rog să-l întrebi pe dumnealui ce s-a întâmplat...
AVRAM (*răstit*): Ce vrei să le spun?
BLANDA: Ce crezi.
AVRAM: Să mă-ntrebe. (*Furios.*) Întreabă-mă. Când a revenit, a fost arestat! (*Lui Blanda.*) Asta voiai să ştie?
TUDOR (*lui Blanda*): Ce aţi făcut?
BLANDA: Nu ştiu.
AVRAM (*răstit*): Nimic! Poftim, recunosc! (*Lui Blanda.*) Vrei

să recunosc public? Vrei această satisfacţie? (*Către ceilalţi.*) Eram judecător. N-a făcut nimic. (*Lui Blanda.*) Acum, mă laşi în pace?

(*Tac toţi, în timp ce Avram fredonează, obsedat, aria din Rigoletto.*)

IRINA: Nu mai pictez azi. (*Îşi strânge şevaletul.*) E un coşmar, ziua asta!
AVRAM (*lui Blanda*): De ce le-ai spus?
BLANDA: Scuză-mă! Regret incidentul!
AVRAM: Credeam ca e un loc unde o să mă liniştesc! (*Lui Blanda.*) Vrei să plec de-aici? Ce mai vrei de la mine?
BLANDA: Nu caut satisfacţii mărunte. Eram într-o situaţie penibilă, în faţa unui om pe care-l stimez. Nu puteam să-i explic altfel atitudinea mea.
AVRAM (*se pleacă, împleticindu-se*): Te salut, plin de umilinţă!
SANDU (*revoltat*): De ce te umileşti?
AVRAM: Vreau să mă umilesc! În faţa mea, mai întâi.
SANDU: Nu-i nimic de răscumpărat!
AVRAM: Ce ştii tu!
SANDU: Erai judecător!
BLANDA: Dar n-a judecat! Asta îşi reproşează. (*Lui Avram.*) Trebuie să uităm! Nu putem trăi sufocaţi de ură.
SANDU: Orice judecător trimite la închisoare pe cei vinovaţi în faţa legii!
AVRAM: Nu era vinovat! (*Toţi îl privesc, înmărmuriţi.*) Nu era vinovat!
SANDU: Era! (*Lui Blanda.*) Nu erai cu noi. Cine nu era cu noi, era împotriva noastră.
BLANDA (*indignat*): Nu eram împotrivă! Priveam cu simpatie.
SANDU (*ironic*): Priveai! Dacă susţin un buştean, gata să mă strivească, prieteni sunt numai cei care pun mâna

şi m-ajută. Era nevoie de oameni care să facă. (*Gest spre Tudor*.) El făcea.

BLANDA: Lui i-a fost mai uşor să-nţeleagă. Era un muncitor care suferise. Dar revoluţia lui se făcea în numele binelui.

SANDU: Şi? Ca să fie bine, trebuia să fie mai întâi rău?

BLANDA: Răul nu precede niciodată binele. Revoluţia lui, era firesc să fie dreaptă şi plină de omenie!

SANDU: Revoluţia e luptă aprigă! Întreabă-mă pe mine. Nu aveam timp să discernem!

AVRAM: Cât rău a făcut ideea asta! Câtă comoditate de gândire a adus! Câtă indiferenţă!

SANDU: În luptă cad şi crengi sănătoase!

AVRAM: Nefastă idee! Nu există luptă dreaptă care să ceară victime nevinovate.

SANDU: Era pe viaţă şi pe moarte!

AVRAM: O moarte fără vină se numeşte crimă! Poate cineva să justifice o crimă? Iar când se-ntâmplă, să fim zguduiţi! Altfel, se repetă. Tu, în loc să te cutremuri, să regreţi, justifici.

ŢUDOR: Atunci, de ce ai luat parte la ea? De ce ai fost nedrept?

AVRAM: Invidia, prostia, răutatea, setea de putere, teama, răzbunarea! Toate izbucnesc şi cer victime!

TUDOR: De ce ai fost de partea celor

care-şi satisfăceau astfel ambiţiile şi duşmăniile personale?

AVRAM: Primeam dosare, dosare, dosare, întocmite în grabă. „Să dovedească, dacă poate, că e nevinovat! Dacă nu, pedeapsa!”

TUDOR: Erai surd şi orb? Cred că toţi încercau să se dezvinovăţească.

AVRAM: Dovedeşte-mi că, în urmă cu nu ştiu câţi ani, într-o după-amiază, la un pahar de vin, n-ai afirmat că e imposibil să construim socialismul la noi, pentru că suntem o ţară agricolă. Dovedeşte-mi că n-ai spus că

sentimentul naţional trebuie pus înaintea celui internaţional! Dovedeşte-mi că nu ai afirmat că lupta de clasă se stinge, nu se ascute. Dovedeşte-mi, când în dosar sunt douăzeci de declaraţii care confirmă toate astea, iar cu n-am timp şi nici nu se consideră necesar să verific ceva, pentru că cele douăzeci de persoane sunt demne de toată încrederea! Dezvinovăţeşte-te! Adu-mi alţi douăzeci care să-şi asume răspunderea şi să declare că, exact în acelaşi timp şi in acelaşi loc, erau şi ei de faţă şi n-au auzit nimic.

SANDU: Erai îndreptăţit. Aveai probe.

AVRAM: Aveam declaraţii...

SANDU: Declaraţiile n-au valoare?

AVRAM: Nu, dacă sunt simple afirmaţii. Faptele lipseau cu desăvârşire.

TUDOR (*îngrozit*): Şi, tu ştiai că e nevinovat?

AVRAM: Nu eram sigur că e vinovat.

TUDOR: Şi ai putut să trimiţi pe cineva la închisoare. îndoindu-te de vinovăţia lui?

AVRAM: Eu însumi trebuia să fiu apărat! Cine să mă apere?

TUDOR: Legea ! Era a noastră! Cu ea puteai să te aperi! Şi cu conştiinţa ta.

AVRAM: Sunt momente, în istorie, când faptele noastre nu pot fi privite prin prisma moralei. Ideea de a învinge trece înaintea moralei.

BLANDA: În afara moralei, nu poate exista nici o acţiune omenească dreaptă!

TUDOR: Lupta clasei muncitoare era în afara moralei?

AVRAM: Nu.

TUDOR: Asta ai spus, scuzându-te! De aceea nu te chinuia nici un gând.

AVRAM: Pentru mine, cel mai apăsător gând, în tot acest timp, a fost acela că s-ar fi putut şi altfel!

TUDOR: Eram înclinat să te înţeleg. Acum ştiu de ce ai procedat aşa. (*Justiţiar.*) Nu credeai! Lupta noastră nu

însemna mai nimic pentru tine. Făceai cum ţi se cerca, nu cum îţi dicta conştiinţa ta.

AVRAM: Mi-am distrus liniştea, iar tu mă acuzi de lipsă de conştiinţă?

TUDOR: Când crezi cu adevărat, pui mai presus de ceea ce se întâmplă cu tine, adevărul credinţei tale. Nu credeai în ideile în numele cărora ai comis nedreptăţi. Nu pentru comunism ai făcut ce-ai făcut! Pentru tine te-ai zbătut!

AVRAM (*ţipă*): Ce vrei de la mine? Ce vrei? N-o să vă mai stau în faţă! Mă urăşti! Mă urăşti!

(*Iese, alergând*.)

BLANDA (*strigă după el*): Avram! Avram! Nu-l lăsaţi! E în stare de orice!

TUDOR: Nu în ceea ce-l priveşte! Fii liniştit! Nu-l torturează conştiinţa, ci orgoliul!

(*Cortină de lumină. Cât timp sala este în întuneric, se aude lăutarul bătrân cântând şi acompaniindu-se*.)

VOCEA LĂUTARULUI:

Foaie verde mărăcine,
Drag îmi e să trăiesc bine,
Frică mi-e că mor ca mâine.
C-aşa-i lumea, trecătoare,
De voinici amăgitoare,
Ca o apă curgătoare;
Unul naşte, ş-altul moare...

Scena 5

Acelaşi decor. Se înserează. În scenă sunt toţi, în afară de Zamfira şi de Avram. Tudor stă de vorbă, liniştit, cu Blanda. Grozu finisează veinza-craniu. Irina citeşte o carte. Mina stă de vorbă, destul de intim, cu Onira.

TUDOR: Parcă aş fi greşit cu faţă de dumneata...
RLANDA: Nimeni n-a greşit... la nivelul nostru.
TUDOR: E orânduirea noastră, a muncitorilor, mă simt solidar cu ea. Şi în ce a realizat, şi în greşeli. Îmi vine să-ţi cer scuze şi să-ţi spun că sunt îndurerat ca am pierdut în dumneata o valoare.
BLANDA: Dumneavoastră, muncitorii, trebuie sa vă feriţi orânduirea de excesele celor care mimează ataşamentul.
TUDOR: Vă preţuiesc foarte mult!... Vă cunosc viata. Aţi fost un copil de la tară, dintr-o familie nu prea. înstărită. De ce n-aţi venit din prima clipă lângă noi?
BLANDA: Nu eram convins.
TUDOR: A încercat cineva să vă convingă?
BLANDA: A încercat să mă forţeze să afirm că sunt convins. Nu-l interesa ceea ce cred, ci ceea ce afirm. Mi s-a părut nedemn să intru în jocul lui.
TUDOR: V-a vorbit deschis?
RLANDA: Chiar aşa. Şi a ajuns din ce în ce mai mare.
TUDOR: Din cauza lui, aţi fost ca şi mort, pentru această ţară.
BLANDA: Nu, dragul meu, eu nu mai puteam să mor. Când s-a întâmplat ce s-a întâmplat, scrisesem un raft de cărţi: opera mea. De moarte şi de uitare se teme Avram. Oamenii se vor strădui să-l uite, cum te străduieşti să uiţi un coşmar. Şi pe Grozu vor încerca să-l uite. Ei sunt ca o pată neagră pe amintirea acelui timp.
TUDOR: Uitarea o să se aştearnă peste toţi.
BLANDA: Peste dumneata, nu. Munca dumitale este înmagazinată în giganţii de oţel la care ai lucrat. Ea va

trece în alţii, perfecţionaţi şi, mereu aşa, te vor duce în timp, după cum supersonicul poartă în istorie aeroplanul lui Vlaicu. (*După o scurtă pauză*.) Am fost prea aspru cu el. Nu-mi găsesc liniştea! M-am interesat unde stă. I-am lăsat o scrisoare. L-am chemat aici. Dacă nu apare, îi mai fac o vizită.

TUDOR: Tocmai dumneata!

BLANDA: Acum sunt detaşat. Să ştii că e uşor să vorbeşti în principiu, în numele unor nobile deziderate morale. E mult mai greu să judeci în contextul unui timp şi al unui spaţiu. Crezi că este un tip congenital rău?

TUDOR: Nu.

BLANDA: Când un om cu o sensibilitate umană normală înfăptuieşte lucruri regretabilă, trebuie să cauţi răul dincolo de el.

TUDOR (*oftând, ceva mai tare*): Eh, omul ăsta! Păcat că nu sunt mai deştept, mai citit, să-nţeleg ce-i în el.

BLANDA: N-ai înţelege mai multe, crede-mă!

GROZU (*plictisit*): Altceva nu mai aveţi de vorbit? Toată ziua discutaţi despre om! Că moare, că trăieşte, că-i fericit, că-i nefericit...

ONIRA: Despre ce vrei să vorbim?

GROZU: Prea multă importanţă! A murit, s-a dus. Vine altu’. N-ai auzit şi cântecu’? Unu' naşte, altu’ moare. Ce-i omu' ăsta, să merite atâta discuţie? Un maţ.

ONIRA (*râde*): Două! Unul subţire, nitul gros.

GROZU: Toată viaţa, pe-o parte bagă-n el, pe alta scoate. Un maţ!

SANDU: Iar începi cu grozăviile tale!

GROZU: Păi, aşa e.

SANDII: N-avem toţi chef să te-ascultăm!

GROZU: Da’ frică ţi-e de moarte!

SANDU: Nu vreau să vorbim tot timpul despre acelaşi lucru.

GROZU: N-ai fost pe front? Acolo te-nveţi cu toate. Când am plecat, eram un fricos. Pe urmă, câte am văzut!

(*Râde*.) Să vă povestesc una bună.

SANDU: Tot o grozăvie!

GROZU: Nu, ceva amuzant. Eram în atac. Alergam, din toate puterile, înainte. Munte, greu... Ai fost în Tatra? Nu. E greu. Lângă mine, alerga un prieten, un băiat bun. Văd, deodată, că e mai mic. Alerga, da' parcă alerga în genunchi. Mă uit la el şi... (*Râde cu poftă*.) Şi, ce crezi? Îi retezase cizmele, cu picioare cu tot! Alerga pe cioturi şi habar n-avea. (*Râde, ceilalţi ascultă, înmărmuriţi*.) Urla, da' nu de durere, se încuraja. Era aşa de caraghios!

SANDU: Eşti oribil! Oribil! N-ai în cap decât poveşti macabre.

GROZU: N-ai fost pe front? N-ai fost. Dacă te duceai...

IRINA: Toate întâmplările pe care le ştii dumneata sunt aşa de triste?

GROZU (*sincer*): Păi, asta cu picioarele n-a avut haz? Să vă spun una cu un ţigan, tot de pe front.

IRINA: Vă rog să n-o mai spuneţi.

MINA: Mie nu-mi displace. O să stăm, Grozule, într-o zi, să-mi spui toate poveştile pe care le ştii. Cred că eşti un sac cu întâmplări de groază.

GROZU: Şi mai vesele, şi mai triste.

ONIRA: Are pentru toate gusturile. Şi iui numai de pe front. De unde ai inelul ăla din deget, Grozule? E un briliant enorm. De unde ai avut bani să-l cumperi?

GROZU: Asta? E frumos?

ONIRA: Ştii cât valorează? O mică avere. De mult mă uit la el şi vreau să le-ntreb.

GROZU: Aşa scump e?!

ONIRA: De ce l-ai luat? Ce-ai iertat, ca să-l capeţi? Pe cine-ai speriat?

GROZU: Ştiu eu unde baţi, da' te-nşeli.

ONIRA: De unde-l ai?

GROZU: Ce te priveşte? Eu te-ntreb de unde ai lanţul de aur de la ceas?

ONIRA: Poţi să mă-ntrebi.
GROZU: Nu te-ntreb.
ONIRA: De unde ai inelul?
SANDU (*sare, furios*): Iar încep insinuările? Ai ce ai cu el!
ONIRA: Nu mai am nimic cu el. Când făcea el ce făcea, credea că va fi toată viaţa acolo. Aşa-i omul, nu se gândeşte mai departe.
SANDU: Ştii unde-a fost, şi insinuezi... Poate e inelul tău?
ONIRA: Numai eu am avut inele?
SANDU: Întreci orice măsură! Sunt unii care şi-au propus să acuze un judecător! Nu vă interesează! În numele cui a judecat? Poţi să-mi spui, cetăţene Blanda? Nu răspunzi. Am să fac eu ordine! Limpezesc eu atmosfera! (*Pleacă*.) Trebuie să fac ordine aici!
TUDOR (*alarmat*): Sandule! Sandule! Vino înapoi! Nu umbla cu prostii! Sandule!

(*Sandu iese, grăbit*.)

Scena 6

Onira, Blanda, Irina, Mina, Tudor, Grozu.

ONIRA: Hai, Grozule, să jucăm o partidă de table.
GROZU: Nu joc.
ONIRA: Hai, mă, că trece mai uşor timpul. Nu joci, nu vorbeşti, nu te duci la cinema...
GROZU: De cinema îmi arde mie?
ONIRA: Aşa murim, încet-încet. Nu ne mai ducem la cinema, nu mai jucăm table, nu mai avem chef de-un prieten. De fapt, am început să murim.
GROZU (*aranjează tablele*): Poate, vrei să mă duc şi la baluri, să dansez, să pipăi vreo...

ONIRA: Aha! Aha! De ce să nu pipăi? Aruncă tu, primul. A delimitat cineva, precis: până în atâţia ani, omul dansează, până la atâţia, pipăie?! Fiecare, cât îl ţin curelele. Şase-doi, nu fura! Mă, şi la table înşeli?

GROZU: Şase-trei a fost!

ONIRA: Joacă ce vrei! Eu am iubit femeia, mă! Şi o iubesc! Chiar dacă unii cred că sunt cam... puriu. Asta a fost profesia mea de bază: amorez. Am avut şi succese de prestigiu!

GROZU: Joci, odată?

ONIRA (*se ridică în picioare*): Fustangiu, dom'le! Ştiu să apreciez o femeie superba. (*Se duce la Irina, îi sărută mâna, o priveşte admirativ*.) O vedeţi? Aşa-mi place femeia, cu ochii melancolici, de madonă îndureratã. (*Irina e stingherită, Blanda, amuzat*.) Chipul ei se spiritualizează, sub privirea unui bărbat.

BLANDA: Ai fost în Orient?

ONIRA: He, unde n-am căutat eu femeia? (*Dă o mică reprezentaţie; cabotin, dar amuzant*.) De mult îmi mai doresc o frumuseţe orientală, plină de mister. La suprafaţă, ocean placid, dedesubt, vulcan nestins.

BLANDA (*prins de joc*): Acum, te mulţumeşti cu frumuseţile noastre rustice.

ONIRA: Nu sunt de dispreţuit. Eu iubesc femeia, dom'le! Mai e în pieptul meu un colţişor în care înfloreşte, din când în când, o viorea... Sunt un sentimental incorijibil. Toată viaţa am umblat pe urmele lor.

GROZU: Dacă ţi-a dat mâna! Ia să fi muncit... Habar n-ai ce-i traiul greu. Pe front ai fost?

ONIRA: Nu fi vulgar! Eu vorbesc acum despre femeie! Oficiez un cult, şi tu... Ascultă imnul pe care i l-am închinat. Le-am cântat în versuri pătimaşe. Am avut o gazetă, în provincie. În paginile ei am publicat numai perle de literatură! Ascultaţi! (*Recită, cu lirism apăsat*.)

Cântaţi femeilor pierdute,

Daţi chiote de bucurie,
Şi-n urmă, fiecare, vie
Cu patimă să vă sărute.
Durerile rămâie mute
În a desfrâului beţie,
Cântaţi femeilor pierdute.
Daţi chiote de bucurie.

Este? Perlă de literatură!

MINA: Tot interesant ai rămas, filozofule!

ONIRA: Sărut mâna! (*Celorlalţi*.) Prietenii îmi spuneau filozoful! La un pahar de vin, dacă notezi ce spun, scrii un roman! Aşa voi rămâne până în ultima clipă. Este scris în acidul meu dezoxiribonucleic.

MINA (*răutăcioasă*): Vinzi tu ultimele bijuterii, şi să vezi cum ţi se schimbă acidul, când n-o să mai ai ce păpa.

ONIRA: Niciodată! Niciodată!

GROZU: O dai pe muncă, n-ni încotro.

ONIRA: Niciodată! Niciodată!

(*Intră Zamfira şi se adresează tuturor*.)

Scena 7

Cei dinainte, plus Zamfira.

ZAMFIRA: A adus brânză de cinşpe şi carne proaspătă!

ONIRA: Fără coadă?

ZAMFIRA: Acum a adus, încă nu-i coadă! Veniţi repede!

(*Ies Onira, Tudor, Zamfira, Mina, Grozu*.)

Scena 8

Irina şi Blanda.

(*În afara scenei se aude lăutarul, cântând cu glasul lui dogit, acompaniindu-se*.)

VOCEA LĂUTARULUI:

Foaie verde trei căline,
Lume, lume, soro lume,
Când să mă satur de tine?
Lume, lume, soro lume,
De tine m-oi sătura,
Când mi-o suna scândura,
Când mi-o face coliva,
Când mi-o curge ţărâna.
Şi popa mi-o descânta
La cap cu cădelniţa.

BLANDA: Cine e lăutarul ăsta?

IRINA: Un orb.

BLANDA: A fost ţăran până de curând.

IRINA: Poţi să ştii de când e prin Bucureşti?

BLANDA: Substanţa lui umană a rămas ţărănească.

IRINA: L-am întrebat, într-o zi, dacă nu ştie şi altceva. Mi-a mărturisit că nu-i plac alte cântece. Parcă e chiar moartea. Nu vrea s-o uităm.

BLANDA: Dacă n-am uita-o, într-adevăr,
multe ar fi altfel în existenţa noastră.

IRINA: Nu te înţeleg.

BLANDA: Cred că numai gândul la ea ar mai ţine individul în frâu, i-ar da oarecare ţinută morală. Din păcate, nu avem, de mici, conştiinţa acestui adevăr fundamental! Poate că ar trebui să scriem încă de pe abecedarele copiilor: omul este muritor!

IRINA: Trăită cu obsesia asta, viaţa ar fi îngrozitoare,

Lucian! Am deveni nişte disperaţi!

BLANDA: Aşa gândim acum, când moartea ne înspăimântă. Ar trebui ca ea să devină un adevăr familiar!

IRINA: Am trăi un coşmar.

BLANDA: Am deveni rezonabili. Ne-am regla aspiraţiile, meschinăriile şi generozităţile în funcţie de acest adevăr inexorabil! E singura mea speranţă de îmblânzire a acestui animal lacom.

IRINA: Lucian! Dar omul...

BLANDA: Nu-mi spune vorbe frumoase despre el! Am încercat să-l definesc în trăsăturile lui esenţiale. A infirmat totul. Singura constantă, pe care n-a dezminţit-o niciodată, a font absurda dorinţă de a avea, dincolo de orice necesitate. M-a întrebat adineauri Tudor de ce n-am rămas în străinătate. De asta n-am rămas: aş fi ajuns şi cu un robot, strângător de bunuri materiale. M-aş fi dispreţuit!

IRINA: E rău, că dorim să trăim din ce în ce mai bine?

BLANDA: Avem din ce în ce mai mult şi gândim din ce în ce mai puţin. Suntem dominaţi de un pragmatism fără speranţa şi fără iluzii, Irina. E marca tragedie u timpului nostru.

IRINA: Bine că la noi e altfel.

BLANDA: Dorinţele sunt aceleaşi, posibilităţile sunt mai modeste. În străfundul nostru, suntem încă nişte mic-burghezi nefericiţi.

IRINA: De ce, nefericiţi?

BLANDA: Pentru că fericirea noastră e meschină, condiţionată de bunuri materiale. Şi, cum material încă nu se pol realiza foarte multe, micul burghez din noi suferă.

IRINA: Şi Tudor?

BLANDA: El e speranţa mea de viitor. Dar ceilalţi?

IBINA: Trebuie să ne salveze ceva din condiţia asta!

BLANDA: Munca şi dragostea pentru semenii noştri. Dar

de sentimente am început să ne temem, iar munca li se pare unora, din ce în ce mai mult, o ruşine.

(*Intră Grozu, cu un pachet în mână*.)

Scena 9

Irina, Blanda, Grozu.

GROZU: Nu vreţi brânză de cinşpe?
IRINA: Mi-am cumpărat. Ai luat aşa repede?
GROZU: Eu nu stau niciodată la rând. Trebuie să ştii cum să procedezi. Când cârteşte vreunul, mă uit odată la el, cum ştiu eu, şi-i piere glasul. Nu-mi place să stau la coadă! Mă bag şi...! Ce zici, profesore?
BLANDA: Nu mai trece războiul ăsta!
GROZU (*nedumerit*): Ce spui? Vorbeam de coadă. Eu nu stau.
BLANDA: Nu mai trece războiul ăsta !
GROZU: Ciudat om mai eşti şi dumneata. Războiul a trecut.
BLANDA: N-a trecut de tot. Doar s-a sfârşit...

(*Grozu ridică din umeri. Irina se înfioară. Dincolo de gardul viu, pe alee, trec o pereche de tineri, înlănţuiţi. Se opresc, se sărută, pornesc mai departe*.)

BLANDA: Ce frumoşi sunt! Tinereţea e cel mai frumos dar al vieţii.
GROZU: Una-două, se sărută! În colţ, la mine, tot aşa. E o casă de cultură. Toată seara, dans şi muzică. Şi urlă muzica!
BLANDA: Sunt foarte frumoşi! (*Fără să-şi dea seama, o*

prinde pe Irina de umăr şi o trage lângă el.) Nimic nu mă încântă mai mult decât să privesc doi tineri care se sărută. (*O mângâie pe Irina, surprinsă de gestul lui*.) Cresc frumos! Mai frumos decât noi! Eliberaţi de miturile noastre. (*Îşi dă seama că o mângâie pe Irina*.) Te rog să mă scuzi.

GROZU: Altceva mai ştiu, decât să se pupe? La vârsta lor, eram pe front. Ehe, câte am văzut şi câte am îndurat! Pe urmă, a fost foametea din ’45—’46, pe urmă m-au luat în armată, la M.A.I. Eram înrăit de viaţă. Degeaba se plânge Onira. Pentru mine a fost uşor? Pe urmă, la morgă. M-am învăţat să tai. Tai, tai, te saturi. Vrei să mai şi ridici ochii. Toată viaţa am avut meserii la care ceilalţi s-au uitat urât. Am sperat tot timpul: e rău, o să fie bine.

BLANDA: Eşti un om trist!

GROZU: Aşa e firea mea. Şi viaţa pe care am dus-o. De duşmănie.

BLANDA: Nu-ţi dai seama, poate, dar nefericirea dumitale provine din aceea că tânjeşti după puţină stimă.

GROZU: N-am avut prieteni... Cine să mă stimeze?

BLANDA: Sunt oameni care cred că se poate trăi şi fără asta, ha chiar trebuie să renunţăm, un timp, la demnitate, ca să fie, apoi, bine. Să suportăm răul, că o să fie bine. Dar numai binele precede binele.

GROZU: Ştii ce-i rău? Nu te-nvaţă nimeni cum să trăieşti. De mic, să-ţi arate.

BLANDA: Ai dreptate. Am ajuns în lună mai înainte de a învăţa două lucruri elementare pentru fericirea noastră: să trăim şi să murim frumos.

(*Intră Mina, cu un pachet în mână*.)

Scena 10

Cei dinainte, plus Mina.

GROZU: Ai şi luat?
MINA: Am trucul meu, cu nepotul. Mă duc în faţă şi cer voie să cumpăr prima. „Vă rog, am lăsat nepoţelul singur, încuiat în casă”. Dacă mai spun şi că o dată era să-şi dea foc, nimeni nu zice nici pâs.
GROZU: Ai un nepoţel?
MINA: Ei, am! De unde să am ! Ştii ce proşti sunt oamenii? Mai ales femeile, când aud de-un copil...
GROZU: N-ai nepot...
MINA: Drac pe cap îmi trebuie? Ai copii?
GROZU: N-am fost însurat.
MINA: Eu n-aş suporta să am unul pe cap. Ce, trăiesc de şapte ori? (*Se aşază lângă el. Irina şi Blanda vorbesc din ce în ce mai apropiaţi*.) Am o prietenă, nu mai ştie nimic altceva decât să calce, să spele şi să dea de mâncare unui drac de nepot obraznic. Dacă nu-i face o poftă, aruncă în ea cu ce-i cade-n mână!
GROZU: Nu l-a bătut de mic. Să mi-l dea mie o săptămână, să vezi ce cuminte-l fac!
MINA: Zice că-i e milă să dea-n el.
GROZU: Milă! Milă să-ţi fie de-un câine, de-o pisică!

(*Mina se apropie de el, vorbesc din ce în ce mai intim*.)

BLANDA: Mă simt atât de bine, cum nu m-am simţit de mult. Poate, din cauza soarelui. (*O rază cade chiar pe el, restul scenei e în umbra copacilor*.) Am tânjit întotdeauna după soare.
IRINA: Am observat că-ţi place soarele.
BLANDA: Ar fi o zi minunată, dacă nu m-ar obseda... Unde poate să fie?

IRINA: Cine?

BLANDA: Avram! I-am cerut scuze printr-un bilet şi l-am rugat să treacă neapărat pe-aici.

IRINA: Ţi-e teamă?

BLANDA: Ar fi îngrozitor. Ai văzut în ce hal era! Un om în starea aceea poate să facă orice. E îngrozitor gândul că ai provocat o suferinţă unui semen! N-am dormit toată noaptea.

IRINA: Exagerezi. Cred că Tudor îl cunoaşte mai bine.

BLANDA: Tudor are şi el prejudecăţile lui. De ce să nu cred că şi Avram e în stare de-o depresiune? Am fost îngrozitori.

IRINA: Crezi că e rău? A fost vinovat, atunci?

BLANDA: După cât regretă... Cred că e mai mult un om slab. Sunt nemulţumit de mine. Mă antrenasem şi urmăream argumentele, nu mă mai gândeam că el, de fapt, îşi discuta viaţa.

IRINA: Hai să vorbim despre altceva. Tot ce spui tu e frumos. Să trăim bucuria acestei zile şi fericirea că o petrecem împreună. Spune-mi ceva frumos.

BLANDA: Ştii ce e ciudat? Prezenţa ta îmi evocă întâmplări din tinereţe.

IRINA: Sper că amintiri frumoase. Povesteşte-mi ceva!

BLANDA (*amuzându-se*): Eram student în Viena. Într-o zi, printre noi, a apărut o noua colegă. O pată de lumină în colţul întunecat al amfiteatrului. Stăteam lângă profesor, invitat să ţin un referat despre monadologia lui Leibniz. Când am dat cu ochii de ea, am avut senzaţia că a plutit şi s-a aşezat lin, ca s-o văd numai eu. Privirile noastre s-au mângâiat şi am avut convingerea, în clipa aceea, că văd însăşi imaginea poeziei. Şi am fost cuprins de exuberanţă intelectuală extraordinară. Am lăsat de o parte foile scrise şi m-am abandonat subiectului. La sfârşit, profesorul mi-a şoptit: „Paysan du Danube”. Aşa îmi spunea numai când era încântat de mine şi credea că-i voi urma la catedră.

(*Însufleţit*.) Mă iubea, şi eu eram mândru de dragostea lui şi de faptul că un ţăran, venit din ţară cu o valiză veche, era admirat de un ilustru profesor. Înţelegi ce moment uriaş a fost acela pentru mine?

IRINA: Iubeai. În clipa aceea iubeai, Lucian.

BLANDA: Iubeam, Irina. Am simţit fizic dragostea care a năvălit în mine!!

IRINA: Ea a înţeles ce s-a petrecut?

BLANDA: A aşteptat până când am rămas în amfiteatru numai noi doi. Credeam că o să-mi spună ceva, dar m-a privit doar, şi a plecat. Am înţeles că trebuie s-o urmez. Ne-am trezit în stradă, unul lingă altul, mergând, tăcuţi. Şi, cred că aş fi fost în stare să continui la infinit plimbarea aceea, fără o vorbă. S-a oprit şi mi-a spus, fără nici o inflexiune a glasului: „Aici locuiesc eu”. A intrat. Am intrat. Am vrut să-i spun ceva, dar şi-n lipit palma de buzele mele, oprindu-mă... Când mi-am dat seama că nu mai cunoscuse alt bărbat, întâmplarea a căpătat proporţii fantastice. Am încercat, totuşi, să-i vorbesc. „Te rog, taci! Lasă-mă să te-ascult. Suntem încă în amfiteatru. Aşa a debutat prima mea mare dragoste.

(*Grozu îşi scoate din deget frumosul inel şi i-l dă Minei, care-l priveşte cu admiraţie*.)

MINA: Foarte frumos!

GROZU: Mai am unul, mai mic. Şi doi cercei cu pietre, la fel de frumoase.

MINA: Aşa mari? Am avut şi eu... Călătoream, străluceam, eram admirată...

GROZU: Eu n-am fost niciodată într-o călătorie. Să mă plimb. Am escortat dintr-un loc în altul, dar aşa, fără treabă, nu m-am dus nicăieri.

MINA: Vrei să mergem împreună?

GROZU Aş vrea, dar n-am parale.

MINA: Vinde un inel. Sau cerceii. Sper că nu sunt imitaţii ieftine!
GROZU: Cum o să fie ieftini?
MINA: Te pricepi?
GROZU: Nu, da' ştiu în cine i-am găsit.
MINA (*corectându-l*): I-ai găsit la cineva!
GROZU: În cineva. (*Confidenţial.*) Era unu' bogat şi-al dracului, zgârcit. Îşi ura copiii şi n-a vrut să le lase moştenire. Când a simţit că i se-apropie sfârşitul, a înghiţit tot ce-avea: inele, lanţ de aur, cercei. Să-l îngroape cu ele. Să caute moştenitorii, înnebuniţi, şi să nu găsească nimic. Numai că a dat ortu' popii la spital şi a trebuit să-l tai. Burta lui, parcă era o cutie cu bijuterii.
MINA: Ai căutat bine?
GROZU: Sigur. Poate, ceva pietre, singure, să mai fi rămas...
MINA (*cu regret*): Trebuia să cauţi bine. (*Priveşte inelul.*) Foarte frumos! Facem o călătorie minunată! Vrei să mergem?
GROZU (*prinzând-o de braţ*): De când aştept şi eu să mă plimb prin ţară, fără nici o grijă. Ne înţelegem bine amândoi.
MINA: Ne înţelegem...

(*Intră Onira, cu o pungă de plastic în mână. Îi vede pe cei doi într-o atitudine de intimitate.*)

Scena 11

Cei patru dinainte, plus Onira.

ONIRA (*Minei*): Mina. Mina! Ţi-ai păstrat pasiunea pentru

militari.

MINA: Mă plictiseşti. (*Îi întoarce spatele*.) Un tâmpit! Toată viaţa n-a ştiut decât să bea, să mănânce şi să umble după femei.

GROZU: Lasă, că şi-a primit el pedeapsa!

ONIRA (*aparte, lui Blanda, arătând-o pe Mina*): Dacă ai şti ce femeie a fost! O plimbare cu generăleasa te costa o avere.

BLANDA: Nu pare să fi fost o frumuseţe.

ONIRA: Interesantă! Femeie urâtă nu există! Toate sunt frumoase, prin noutate. (*Irinei*.) Am dreptate?

IRINA: Pentru dumneata, femeile nu mai au nici o taină.

ONIRA: Dimpotrivă. Toate au o taină şi, de aceea, nimic nu mă surprinde. Fiecare femeie are arta ei. (*O arată pe Mina*.) O vezi? Era celebră pentru viteza cu care te-aducea la sapă de lemn. E foarte instruită. Am întâlnit-o la Misa, la nişte prieteni. Generalul era cam copt, iar ea, o floare de lotus. Am plecat amândoi într-o călătorie pe Sena. Adoră călătoriile. Fie şi până la Slobozia, numai să plece. Ştiţi, sunt unele femei umblăreţe, cu greu le ţii într-un loc.

(*Irina şi Blanda se amuză. Intră Sandu şi Zamfira, cu o plasa în mână, în care se află şi o păpuşă*.)

Scena 12

Blanda, Irina, Grozu, Mina, Onira, Sandu, Zamfira.

ZAMFIRA: Mulţumesc! Dacă nu erai dumneata...

SANDU: Trebuia să facă cineva ordine.

IRINA: Ai cumpărat, mătuşă Zamfira?

ZAMFIRA: M-a ajutat dumnealui! S-a dus în faţă, a făcut

ordine, şi, când i-a dat lui, mi-a luat şi mie. Întotdeauna face ordine, pune lumea la rând şi ia. E greu şi pentru mine.

IRINA: Nu te mai odihneşti, mătuşă Zamfira.

ZAMFIRA: Când să mă odihnesc? Dimineaţa, mă scol prima, să fac ceaiul pentru conaşu', să încălzesc laptele pentru copil, să fac paturile...

SANDU: Şi „cucoana"? „Cucoana" tovarăşului, ce face?

ZAMFIRA: Pleacă şi ea la serviciu, odată cu el, să nu vină maşina de două ori. Pe urmă, du-te la piaţă, găteşte, gata ora prânzului. După-masa, conaşu' se culcă şi trebuie să plec în parc, să nu-l trezească fetiţa. Copil, mai face gălăgie. Seara, până spăl vasele, până una-alta, se termină emisiunea la televizor. Mă culc şi eu.

(*Fredonând aria cunoscută, intră Avram. E tot băut. Blanda se ridică în picioare şi îl aşteaptă*.)

Scena 13

Cei dinainte şi Avram.

RLANDA: Ai primit biletul meu?

AVRAM: Vrei să mă umileşti?

BLANDA: Nu interpreta greşit. Eram îngrijorat.

AVRAM: Îţi pasă ţie de mine! Îţi convine să mă ţii aproape. Eşti un ghimpe pentru memoria mea: n-o laşi să adoarmă. (*Răstit*.) Nu încerca să mă faci să cred altceva!

BLANDA: De fapt, poţi crede ce vrei. Bine că ţi-ai revenit, că n-ai făcut o prostie.

AVBAM: Am făcut atâtea... Toată viaţa mea, am fost dominat de teamă. N-am putut să scap de sentimentul

ăsta oribil. Frica! De ea am ascultat. Gesturile mele au pornit din animalul înfricoşat! Glasul speciei e prea puternic în mine.

BLANDA: Trebuie să-ţi revii!

AVRAM: Specia se conservă î Frica este glasul ei! Individul se teme, specia supravieţuieşte!

BLANDA: Să nu mai bei! Sub influenţa alcoolului...

AVRAM: Nimeni nu mă mai cunoaşte! (*Se aşază şi reia, pe cu totul alt ton, calm*.) Ce s-a mai întâmplat atunci, profesore? Mereu, mereu îmi aduceam aminte de dumneata. Când aveam prilejul, mă interesam unde mai eşti. N-ai stat decât vreo cinci ani.

BLANDA (*revoltat*): Decât cinci ani!? Numai cinci ani! Ai măsurat vreodată cât de lung este un an?

AVRAM: Iartă-mă! Iartă-mă! Dădeam atât de mulţi!... Mă gândeam la soţia dumitale. A venit de câteva ori la mine, din ce în ce mai... S-a însănătoşit?

BLANDA: N-am mai găsit-o în viaţă. (*Tac un timp îndelungat*.) A fost o femeie minunată! M-am bucurat de băiat! Tânăr, a rezistat.

AVRAM: Filologul?

BLANDA: Acum e filolog. Atunci, lucra la un oficiu de coletărie.

AVRAM: Vrei să mă liniştesc, profesore?! (*Răstit*.) De ce-mi spui toate astea, dacă vrei, într-adevăr, să mă liniştesc?

(*Blanda tace. Intră Dima, un bărbat de aproximativ 35 de ani, purtând costum şi cravată. Se duce drept la Blanda*.)

Scena 14

Toţi ceilalţi, plus Dima.

DIMA: Profesorul Blanda?
BLANDA: Eu sunt.
DIMA (*îi arată o legitimaţie*): Procurorul Dima.
BLANDA: Vă rog.
DIMA: Am ţinut să vă cunosc personal. V-am citit aproape toată opera.
BLANDA: Mă bucur. Dar nu înţeleg cu ce prilej aţi venit să-mi faceţi această vizită.
DIMA: V-am mărturisit profesia şi aţi devenit circumspect... De fapt, voiam să vă cunosc personal. Chiar dacă prilejul nu este cel mai fericit. În sensul că cineva a făcut un denunţ împotriva dumneavoastră.
BLANDA: Atunci înţeleg dorinţa de a mă cunoaşte personal.
DIMA (*uşor derutat*): Nu mă înţelegeţi. Denunţul nu conţine fapte care să intre sub incidenţa legii. Pentru mine c un prilej...
BLANDA: Pot să ştiu ce conţine denunţul?
DIMA: Evident. Acuzaţiile ţin de opinie, vă spun. Cel care a făcut denunţul pare un tip versat. A avut grijă să adauge: „Şi alte acuzaţii calomnioase la adresa ţării”.
BLANDA: Eu nu mi-am calomniat niciodată ţara.
DIMA: Mă refeream la denunţ. Conţine această formulă, care dă temei prezenţei mele aici. Şi, repet, dorinţa mea de a vă cunoaşte. V-am citit aproape toate cărţile. Au avut asupra mea oarecare influenţă. Era un bun prilej să vă cunosc mai de-aproape.
BLANDA: Nu vorbim aici, sper. (*Privind în jur.*) Aş prefera să nu vorbim aici.
DIMA: Mergem la noi. E foarte aproape.
BLANDA (*ezită*): Mergem.
DIMA: Pro forma, aş dori să iau o declaraţie sau două. (*Se adresează celorlalţi.*) Îl cunoaşte cineva mai bine pe profesorul Blanda? (*Toţi tac.*) Ar fi necesare câteva

relaţii. (*Lui Avram*.) Îl cunoaşteţi bine! (*Avram neagă, dând din cap*.) Aş vrea să stau de vorbă cu cineva care vine mai des aici, în Cişmigiu.

IRINA: Eu vin foarte des. Îl cunosc foarte bine pe profesor.

DIMA: Îmi spuneţi numele şi adresa?

IRINA: Irina Focşa, strada Mărului 15.

DIMA: Mulţumesc! Altcineva? Putem pleca?

BLANDA: Desigur.

(*Cei doi ies*.)

Scena 15

Cei dinainte, minus Blanda şi Dima.

GROZU: L-a umflat.

IRINA: Dar vorbeau aproape prieteneşte.

GROZU: Ehe, am văzut eu multe discuţii de-astea. Cineva i-a făcut bucata.

IRINA: Nu poate să fie adevărat.

AVRAM: Ăştia suntem! Ăştia suntem! N-aţi suflat un cuvânt. Nu v-a întrebat? Aţi tăcut ca peştele-n borş. Nu l-aţi ajutat pe procuror... Ăştia suntem!

GROZU: Eu nu-l cunosc. L-am văzut pe-aici de câteva ori. Profesore-n sus, profesore-n jos, da’ ştiu cu ce-a făcut?

ONIRA (*ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic, se adresează tuturor*): Ştiţi ce e viaţa? O cursă de fond! Un maraton. Soarta trage cu pistolul, dă startul! Toţi fugim către o lumină misterioasă. Deasupra ţintei, scrie: „Fericire”! Acolo n-a ajuns nimeni. N-avem suflu! Sau e fata morgana! Alergăm, orbi, spre lumina care ne-atrage. Drumul e din ce în ce mai îngust, înghesuiala, mai mare! Ca să te menţii în cursă, trebuie să loveşti în

dreapta şi-n stânga, să dai din coate, să alergi, să alergi. Ca un cal care şi-a făcut vânt!

(*Zamfira începe să plângă şi iese din scenă. Toţi rămân tăcuţi. Peste puţin reintră Zamfira şi Tudor, alarmat de ceea ce a auzit de la bătrână*.)

Scena 16

Cei dinainte şi Tudor.

TUDOR: Unde-i profesorul? (*Irina începe să plângă*.) Unde-i profesorul? (*În faţa lui Sandu*.) Unde-i profesorul, Sandule? (*Sandu tace*.) Unde e profesorul? Şi voi, ce-aţi făcut? Ce-aţi spus? (*Îl ia de piept pe Sandu*.) Ce-ai spus? Ce-aţi spus?
AVRAM: Ăştia suntem! Ăştia suntem!
TUDOR: Cum puteţi sta aşa?

(*Iese din scenă, alergând. Ceilalţi rămân nemişcaţi. Irina plânge molcom*.)

CORTINA

PARTEA a II-a

Acelaşi decor. Miezul zilei. O rază de soare cade pe scaunul de lemn. Sandu stă pe el, moleşit de căldură. Se simte bine. Grozu a terminat veioza şi i-o arată Minei, aprinzând şi stingând un bec ce luminează ochii craniului.

Irina pictează portretul lui Blanda. Zamfira croşetează. Onira se plimbă de colo-acolo. Din afara scenei se aude lăutarul, cântând şi acompaniindu-se. Cântecul lui începe cu puţin înainte de a se trage cortina.

Scena 1

Onira, Sandu, Grozu, Mina, Irina, Zamfira.

VOCEA LĂUTARULUI:
Poate, sunt vămile grele,
De nu poţi trece prin ele,
Ori porţile sunt tari.
Ori dealurile mari,
De pe tine nu te lasă
Să mai vii la noi acasă?

SANDU (*enervat*): Nu mai tace ăsta, odată! O să-i spun să-şi schimbe locul!

GROZU: Aici stă, de când îl ştiu.

SANDU: Îl fac eu să plece! Nu-i bătut în cuie! Strică liniştea oamenilor!

VOCEA LĂUTARULUI:

Ori cărările-s spinoase,
Ori drumuri părăginoase,
Nime' că se întoarce,
În cea lume când se duce...

SANDU (*răstit*): Pleacă de-aici! Încetează cu bocetele tale! (*Lăutarul tace*.) Să nu te mai prind că-ncepi iar!

GROZU: Câştigă şi el o bucată de pâine.

SANDU: S-o câştige altfel!

MINA: E foarte bătrân. Cred că are o mie de ani.

SANDU (*reaşezându-se comod la soare*): Să nu-mi strice el mie ziua, cu tânguielile lui.

(*Toţi tac. După un timp, lăutarul începe iar să cânte, scoţându-l din sărite pe Sandu. Într-un fel, scena seamănă cu cea de la începutul primei părţi, numai că acum pare că se ceartă cu însuşi gândul morţii*.)

VOCEA LĂUTARULUI (*tărăgănat*):

Of! mânca-te-ar focu', moarte,
Cum mai faci şi tu dreptate!
Nu mergi unde-mi eşti rugată,
Ci-ai venit şi nechemată.
Nu mergi unde-mi eşti poftită,
Venit-ai netrebuită!

SANDU (*strigă la el*): N-ai auzit ce ţi-am spus? Vrei să te iau de mină şi să te dau afară din parc? Taci din gură!

ZAMFIRA (*croşetând, adresându-se tuturor*): Acolo ne ducem toţi.

SANDU: Ştiu şi eu asta.

ZAMFIRA (*mai ales Irinei*): Tare m-am plictisit, singură pe-aici!

IRINA: De ce nu pleci la dumneata, la ţară?

ZAMFIRA: Nu mai am pe nimeni acolo. Au venit la oraş. La oraş, ca la oraş: camere puţine, copii, unde să stau? Dacă ar fi rămas la ţară...

IRINA: Pleacă mulţi, la oraş...

ZAMFIRA: M-a uitat Dumnezeu pe-aici! Gheorghe, ăla, nu şi-o mai fi amintind deloc de mine?

IRINA: Cine-i Gheorghe?

ZAMFIRA: Bărbatu' meu! S-o fi săturat, de când m-aşteaptă... Ce mai caut eu, pe-aici? Nenea e dincolo, ţaţa, sor'mea mai mare, e dincolo. Profira, a mai mică, e dincolo, nenea Vasile e dincolo. Am rămas stingheră, pe-aici!

SANDU: Şi dumneata începi, acum?

ZAMFIRA: V-am supărat?

SANDU (*înţelegător*): Nu mai vorbi şi dumneata despre toate astea!

ZAMFIRA: Bine, nu mai vorbesc. Ziceam şi eu, aşa... Seara, când mă culc, mă rog: „Doamne, poate nu mă mai trezeşti!" Şi adorm mulţumită. O veni şi ziua aia de duminică...

VOCEA LĂUTARULUI:

Din faţa ta cea frumoasă
O creşte iarba de coasă...
Cine-o pune coasa-n ea,
Rupe-i-s-ar inima!

SANDU (*urlă, pur şi simplu*): Pleacă de-acolo! Taci din gură şi pleacă! Ieşi afară din parc! Vrei să chem Miliţia?

(*Se lasă o tăcere grea, pe care o sparge, cabotin, Onira*.)

ONIRA: Ei, dacă aş mai putea pleca în Italia! Să mai urc o dată treptele... Să vedeţi ce enciclopedic sunt: era, în Italia, o biserică. Nu-mi mai amintesc numele ei. Parcă, biserica Loterana. Ei bine, cine urca în genunchi douăzeci şi şase de trepte şi le cobora, câştiga de la Dumnezeu opt ani de indulgenţă. Bine mi-a mers, după ce m-am întors de-ncolo!

(*Avram a intrat în timp ce Onira vorbea. S-a aşezat,*

deoparte.)

Scena 2

Cei dinainte, plus Avram.

AVRAM: Fugiţi! Vă faceţi ca nu vă gândiţi la acelaşi lucru.
SANDU: Unde-ai fost?
AVRAM (*dispreţuitor*): Unde am fost! (*Fredonează aria din Rigoletto*.) Ştiţi ce înghesuială e în autobuz? Abia m-am urcat.
ZAMFIRA: Aşa e mereu, la ora asta.
AVRAM: Da?! N-am mai mers de mult cu autobuzul, nu ştiu orele mai libere.
ZAMFIRA: De fapt, mai mereu e aglomerat.
AVRAM: Am vrut să mă urc prin faţă şi unul solid mi-a pus palma-n piept şi m-a aruncat afară.
GROZU: Eu mă urc numai prin faţă. Nu cârteşte nici unul. Eşti băut, de-aia te-a-mpins. Dacă ridică mâna, arde-l!
SANDU (*cu căldură, lui Avram*): Ar trebui să nu mai bei.
AVRAM: Alcoolul dezinfectează. Pe mâini te dai cu spirt, pe conştiinţă, cu coniac. (*Scoate o sticlă din buzunar şi bea*.) Arde!
SANDU: Nu eşti învăţat.
AVRAM: Dezinfectează! (*Lui Sandu*.) Vrei?
SANDU: Eu nu beau.
AVRAM: Nici nu fumezi.
SANDU: Nu. Mi-a plăcut să fiu corect, sobru.
AVRAM (*izbucneşte în râs*): Corect! Nu bei, nu fumezi, un om ideal! (*E din ce în ce mai beat*.) O să-ţi punem fotografia aici, într-un par, să avem ce admira.
SANDU (*cu ton sever*): Nu-mi plac tipii slabi!
AVRAM (*face un gest de lehamite, se duce la Mina*): Vrei

să bem împreună?

GROZU: Bem.

AVRAM: Am întrebat-o pe ea. (*Minei.*) Te declar muza Parnasului nostru. (*Lui Onira.*) Onira, eşti un poet care ţi-ai închinat talentul femeii.

ONIRA: Numai pe ea am cântat-o.

AVRAM (*o arată pe Mina*): Cântă această ruină realizată înainte de vreme!

GROZU (*sare*): Ascultă! (*Îl îmbrânceşte.*) Să nu faci pe nebunul! Crezi că mai eşti cine-ai fost? Nu mai stau drepţi în faţa ta!

AVRAM: Cu ea am vorbit.

GROZU: Nu-ţi mai merge, să ştii! Acum eşti de-al nostru.

AVRAM: Bumerangul! Bumerangul!

GROZU: Ce zice? E nebun, a început să vorbească în limbi străine.

AVRAM: M-ai slujit, te-am format! Bumerangul!

GROZU (*îl îmbrânceşte*): Pleacă de-aici!

AVRAM (*cade, se ridica şi ţipă la ei*): Va faceţi că aţi uitat! Ştiu la ce vă gândiţi!

SANDU: Întreci măsura, într-adevăr.

AVRAM: Unde-i Blanda? De ce n-o venit Blanda? (*Lui Onira.*) Unde-i Blanda? (*Onira tace; se duce la Sandu.*) Ştii unde-i Blanda? (*Sandu tace; se duce la Grozu.*) Unde-i Blanda. Grozule? (*Grozu vrea să-l îmbrâncească, dar Mina îl opreşte.*) Unde-i Blanda, Mina? Răspunde-mi! (*Irinei.*) Pe tine nu te-ntreb, că o să plângi. Şi nu-mi place, nu mai suport să văd un om plângând. (*Se aşază lângă Irina.*) Sunt un mârşav! Dacă umpli un balon cu aerul din camera mea, nu se-nalţă.

(*Tăcere prelungită. Se aude lăutarul.*)

VOCEA LĂUTARULUI:

Cum e moartea-n lume mare,
Ea pe nimeni prieten n-are.

Nici pe crai, nici pe-mpăraţi,
De taberi înconjuraţi.
Nici pe noi, pe ceştilalţi.
Moartea cu coasa coseşte
Şi pe nime' nu fereşte.

SANDU (*urlă*): Alungaţi-l! Daţi-l afară! (*Lăutarului*.) Pleacă! Chemaţi Miliţia, să-l ia de-aici!

AVRAM: Pe el nu-l poate lua Miliţia.

SANDU: Îl dau eu afară! Îi arăt eu!

(*Iese, furios*.)

Scena 3

Cel dinainte, fără Sandu.

GROZU (*mirat, neînţelegând mai nimic*): Ce frică de moarte! Cântă, şi el! Rău om, şi Sandu ăsta!

AVRAM (*râde*): Tu vorbeşti? (*Râde, vorbeşte incoerent*.) E frumos că o spui! David n-a putut, şi nici Solomon, până n-au spus adevărul.

GROZU: Lucram cu un doctor tânăr. Îmi zicea: „Să nu-ţi fie frică de moarte, Grozule. Viaţa este un fenomen biologic care începe şi încetează la ore cunoscute."

AVRAM: Vorba se duce! (*Suflă în palmă*.) S-a dus! Urma vulturului, în văzduh, a şarpelui, pe stâncă, a corăbiei, pe mare, a bărbatului, în femeie! Pârâţi-vă, minţiţi, şoptiţi, strecuraţi venin în urechile altora...

(*Intră Tudor, se duce drept la Irina, se aşază lângă ea. Imediat după el intră şi Sandu, care se aşază pe scaunul de lemn, la soare*.)

Scena 4

Cei dinainte, Tudor şi Sandu.

TUDOR: Nu l-am găsit.
AVRAM: Ar trebui să ne naştem muţi. Să deprindem mai întâi obiceiul de a medita şi de a asculta, şi după aceea să căpătăm darul vorbirii.
IRINA: Eu nu ştiu ce să fac, unde să mă duc. Poţi să-mi dai un sfat?
TUDOR: El trebuie să ştie. (*Lui Sandu*.) Unde-ai fost? Unde te-ai dus? Nu ştiu de unde să-ncep. Am umblat pe ici, pe colo, nu e nicăieri.
SANDU: Despre ce e vorba?
TUDOR (*răstit*): Tu ai reclamat!
SANDU (*privind la ceilalţi*): Eu? Tocmai tu faci afirmaţii de-astea? Vrei să mă discreditezi?
TUDOR: Unde l-ai reclamat pe profesor?
SANDU: Mie să nu-mi vorbeşti aşa! Te chem să dai socoteală.
TUDOR: În faţa cui? Eu te chem să dai socoteală! (*Alt ton, aparte*.) De ce ai făcut asta, Sandule?! Cui foloseşte?
SANDU: Cauzei.
TUDOR: Nu-i poate folosi o nedreptate.
SANDU: Ai auzit ce-a spus.
TUDOR: Ce-a spus? Şi, mai ales, ce-ai spus că a spus?
SANDU: Justiţia o să facă dreptate.
TUDOR: Cum să facă, dacă tu o induci in eroare? (*Îl arată pe Avram*.) Nu ştiu dacă el era de vină, sau cei douăzeci, care îşi strecurau declaraţiile perfide în dosar. Când se-ntâmplă o nedreptate, noi toţi trebuie să ne simţim vinovaţi. Toţi luăm parte la ea!
SANDU: Eu?

TUDOR: Fără ajutorul tău, şi al meu (*spre sală*), şi al lor, ea nu se poate comite. Ce-ai spus, Sandule? Unde te-ai dus? Nu-l găsesc.

SANDU: Ca să te duci şi să mă faci mincinos?

TUDOR: Să spun şi eu ce cred. Afirmi ceva, într-un moment de furie, sau de invidie, sau de micime omenească, şi pe urmă nu mai poţi să scapi. Te prinzi în propria ta capcană, trebuie să continui, să umfli, să justifici, pentru că nu poţi admite că ai indus în eroare.

SANDU: Am procedat după conştiinţa mea.

TUDOR: Ea ţi-a dictat?

SANDU: Ea! Trebuie să-mi apăr orânduirea mea.

TUDOR: Orânduirea ta e şi a mea! Ea nu are nevoie de aşa ceva. Nu pentru ea ni făcut-o!

SANDU: Dor, pentru cine?

TUDOR: Voiai să stai liniştit pe scaunul ăsta comod şi însorit. Era al lui, nu-ţi plăcea că toţi îl socoteau al lui. Îl merită.

SANDU: Nu mă interesează scaunul!

TUDOR: Din cauza lui, ai început să-l urăşti. Din invidie ai făcut-o!

SANDU: Dacă vrei, nu mai stau pe el.

TUDOR: Dar te-ai aşezat imediat!

SANDU (*renunţă*): Poftim, nu mai stau!

TUDOR: Prea târziu!

SANDU: Te hazardezi, Tudore. Îţi place să gândeşti urât despre mine. Suntem amândoi comunişti.

TUDOR: În partid, oamenii s-au înscris din două motive: cei mai mulţi, din altruism şi dăruire pentru semeni; unii, însă, din invidie şi ură. Cred că pe noi ne-au adus raţiuni diferite.

SANDU: Care o diferenţa?

TUDOR: Primii ajung în ideile comunismului din dorinţa de a-l vedea pe fiecare om fericit. Ceilalţi, din invidia că n-au şi ei cât cei pe care-i urăsc.

SANDU: Nu te înţeleg.

TUDOR: A doua categorie, dacă se vede la putere, devine periculoasă, hrăpăreaţă. Nesătui, vor să *aibă* şi ei acum, aşa cum au avut şi ceilalţi. Vor case, maşini, viaţă uşoară, fac ceafa groasă! Primii rămân nişte dăruiţi, luptând mai departe, până la sacrificiu, pentru oameni.

SANDU: Bine-nţeles că tu eşti un altruist.

TUDOR: Eu am ajuns la comunism din dorinţa de a-i vedea pe toţi oamenii, fericiţi. Odată cu ei, aş fi şi eu.

AVRAM (*izbucneşte iarăşi în râs*): Nevasta m-a părăsit, soacra mă iubeşte! (*Râde*.) Ce gânduri caraghioase îmi trec prin cap!

TUDOR: Ar fi cazul să te trezeşti, odată!

AVRAM: Acum nu-s treaz? Văd foarte limpede. Prea limpede. Pot să-ţi spun, cu cea mai mare precizie, punctul penibil în care mă găsesc.

TUDOR: Atunci, ar trebui să ştii ce ai de făcut. Te pricepi mai bine decât mine de unde să începi.

AVRAM: Nu mai am putere să fac nimic. Nu mai am în mine nici o dorinţă.

TUDOR: Trebuie să faci ceva! E vorba despre un om.

AVRAM: Totul e de prisos. Mi-eşti foarte drag... Te stimez. înţeleg imboldurile care te animă...

TUDOR: Atunci, dă-mi o mână de ajutor. (*Avram tace*.) Te dispreţuiesc!

AVRAM: Nu-mi mai pasă!

GROZU: De ce te agiţi atâta? A făcut ceva, o să răspundă, n-a făcut, o sa-i dea drumul. Pe front, mureau cu zecile, şi nimeni nu făcea caz. La un atac...

TUDOR: Taci din gură!

GROZU (*insistă*): ...dintr-o sută, am rămas cinci.

TUDOR: Nu suntem pe front.

GROZU: Un ţigan, care cânta din vioară, a rămas fără palma dreaptă. I-am legat arcuşul de ciot şi ne cânta. Era lăutar; nu putea să se culce până nu cânta puţin.

AVRAM (*izbucneşte într-un râs nefiresc*): Nimic n-am

adus, nimic nu iau cu mine. Ce gânduri aiurea mă fulgeră! (*Lui Onira*.) Ce zici, filozofule?

ONIRA: Nimic.

AVRAM: N-ai înţeles.

ONIRA: N-am ce să-nţeleg. Şi mie îmi plăcea să emit fraze care dădeau de gândit. Părea ceva profund. Orice frază ambiguă îţi creează o reputaţie.

AVRAM: Nu eşti în stare!

ONIRA: În spatele fiecărui Dumnezeu stă un înger, în spatele fiecărui înger, un drac! Ei, ce-am spus?

AVRAM: N-ai spus-o tu. E prea deşteaptă.

ONIRA: Aiurea! Nu-nseamnă nimic! N-ai ce sa pricepi. Prostul, când nu pricepe ceva, declară că e genial! Sună interesant, şi atât! Citeşte mai multă poezie, ca să-nţelegi ce vreau să spun!

AVRAM: E interesant!

ONIRA: Dacă nu te gândeşti bine, poţi lua o prostie fără sens drept o idee adâncă.

AVRAM (*sare şi îl prinde pe Tudor de piept*): Ce vrei de la mine? Spune clar, ce vrei?

TUDOR: Ai o obligaţie morală faţă de profesor.

AVRAM: Ce să fac?

TUDOR: Să faci ceva. Ce ştii că trebuie. Pentru reabilitare. Din orgoliu, n-a cerut reabilitarea.

AVRAM: E treaba lui.

TUDOR: Un om ca el, cu cazier?

AVRAM: Să vedem cum iese acum.

TUDOR: Reabilitarea l-ar ajuta. Cazierul o să atârne greu.

AVRAM: Îmi ceri să recunosc că l-am pedepsit fără vină?

TUDOR: Găseşte o cale! Reabilitarea contează.

(*Intră Dima. Privirile tuturor se îndreaptă spre el. Se duce la Grozu, atras, probabil, de veioza lui*.)

Scena 5

Cei dinainte, plus Dima.

DIMA: Bună ziua!
GROZU: Bună ziua!
DIMA: Procurorul Dima. (*Îi arată o legitimaţie*.) Veniţi des aici?
GROZU: De când am ieşit la pensie, aproape zilnic.
DIMA: Îi cunoaşteţi pe cei care frecventează locul ăsta?
GROZU (*circumspect*): Pe unii da, pe alţii nu.
DIMA: Pe profesorul Blanda, îl cunoaşteţi?
GROZU: Blanda? Vine pe-aici.
DIMA: Îl cunoaşteţi mai bine?
GROZU: Nu.
DIMA: Nu staţi de vorbă?
GROZU: Rar. Bună ziua, şi-atât.
DIMA: Cu cine e prieten profesorul?
GROZU: Cu nimeni. O vorbă, două, schimbă cu toţi.
DIMA: Ce părere ai dumneata despre el?
GROZU: Păi, ce părere să am? N-am nici o părere.
DIMA: Totuşi, vă întâlniţi aici, auziţi ce spune.
GROZU (*repede*): N-aud ce spune. El stă pe scaunul ăla, vorbeşte mai ales cu tovarăşa aceea.
DIMA : Nu spune şi el o glumă, nu povesteşte câte ceva? E om umblat, are ce povesti.
GROZU: N-am auzit nimic.
DIMA: Totuşi, ce părere ai despre el?
GROZU: Nu ştiu nimic.
DIMA (*către Mina*): Dumneata ştii mai multe despre profesor? Vreau să-mi fac o părere despre el.
MINA: Nu ştiu nimic.
DIMA : Te rog să mă ajuţi. Cum să ştiu ce-i cu omul ăsta, dacă nu-mi spuneţi nimic?
MINA: Nu ştiu.

DIMA: Dacă ar fi acuzat de ceva şi ar trebui să fie disculpat, ce-ai spune?
MINA: Nu ştiu nimic.
DIMA (*uşor enervat*): Ajută-l, măcar! Cel mai nefiresc este să treci un om sub tăcere, să-ţi fie atât de indiferent încât să nu poţi spune nimic despre el.
MINA: Atâta ştiu.
DIMA: Nimic?
MINA: Noi nu-l cunoaştem. Ştiu eu ce-o fi făcut? Să intrăm şi noi, pentru el?
DIMA: Nu e vorba de dumneata. Vă întreb despre el.
MINA: Şi, dacă ştiu? Dacă ştiu, înseamnă că am auzit, dacă am auzit, de ce n-am spus, dacă n-am spus, sunt vinovată. Nu ştiu nimic. Poate, ceilalţi.

(*Dima, dezamăgit, rămâne pe gânduri, asistând la scena care va urma*.)

AVRAM (*lui Onira*): Spune ceva vesel! Eşti mereu bine dispus.
ONIRA: Aha! Ai ajuns la filozofia mea!
AVRAM: Ai umblat destul ca să născoceşti la comandă o poveste hazlie.
MINA: Buna dispoziţie ridică tonusul vital! Ea influenţează asupra hormonilor şi menţine sănătatea. Vrei să fii fericit?
AVRAM: Vreau! Fă-mă fericit, Onira!
ONIRA: Imaginează-ţi... imaginează-ţi că suntem la Monte Carlo. Intri la braţ cu Mina. Mina, pătrunzi, în clipa asta, în cazinoul de la Monte Carlo. Străluceşti, bărbaţii roiesc în jurul tău! Alegi, alegi... Cointreau, Lacrima Christi, Tokay, Chianti vecchio!
MINA (*intră în joc*): Amalfi, Alicante...
ONIRA: La stridii, Sauternes.
MINA: La friptură, Bordeaux rouge.
ONIRA: Ah! Era să uit! Asti spumante. Nu ştiu de ce-mi

plăcea atâta!
MÎNA: Azureca, Capri, Bourgogne.
ONIRA: Supă de wisky, porumbel cu măsline, fazan înăbuşit.
MINA: Nisetru în aspic. Curcan cu castane.
ONIRA: Cotlete de căprioară. Şi ceva dulce: o cremă cu fistic.
MINA: Bavarrois de ciocolată!

(*Încep să râdă. Avram îi aplaudă. Irina priveşte, consternată, iar Zamfira îşi face cruce*.)

GROZU (*Minei*): Ai mâncat toate astea? Ai mâncat? (*Mina râde*.) Cum de le mai ţii minte?
MINA: O viaţă, Grozule! Poţi să uiţi o viaţă?
ONIRA: Trebuie să dispărem! Lumea toată trebuie să dispară.
MINA: Nu începe iar! Era aşa de frumos!
ONIRA: Gândesc! Omul trebuie să piară. A renunţat la toate astea, pentru o himeră! Umblă nebun prin cosmos, în loc să trăiască!
SANDU: O scenă mizerabilă! O scenă mizerabilă! (*Lui Onira*.) Atâta ştii!
ONIRA: Am trăit şi am gândit. Acum, ştiu sigur că vom pieri, toţi, până la unul!
SANDU: Cine ţi-a şoptit, aşa de sigur? Ai avut o convorbire cu Dumnezeu, sau ai citit Apocalipsa?
ONIRA: Suntem prea deştepţi. Niciodată, cioara n-a dorit să fie vultur şi nici şobolanul n-a încercat să zboare ca cioara. Nici o fiinţă nu-şi doreşte mai mult decât îi este dat de firea ci. Numai omul vrea să fie mai mult decât îi este dat.
SANDU: Jigneşti fiinţa umană!
ONIRA: Inteligenţa îl pierde! Îi trezeşte dorinţe peste firea lui! Câinele vrea să latre, boul, să tragă la jug. Numai omul vrea să fie şi bou, şi câine, şi vultur, la un loc.

AVRAM (*râde, grotesc, ca mai înainte*): Un om şi cu un bou fac trei boi!
ONIRA: Adânc! Foarte adânc! Vezi ce profund eşti, dacă ai băut? Eu, când sunt beat, devin genial.

(*Dima a asistat, interesat, la tot ce s-a petrecut. Se adresează lui Sandu.*)

DIMA (*îi arată legitimaţia*): Aş vrea să stăm puţin de vorbă. Sunt procurorul Dima.
SANDU: Despre ce?
DIMA: Despre profesorul Blanda, pe care cred că-l cunoaşteţi!
SANDU: Îl cunosc, da' nu mă bag.
DIMA: Cum să înţeleg asta?
SANDU: Eu n-am nimic cu el.
DIMA: Cu atât mai bine. Puteţi fi obiectiv.
SANDU (*discret*): De ce vă interesaţi de el?
DIMA: Am primit o sesizare. E anonimă, dar afirmaţiile sunt destul de grave.
SANDU: Eu n-am nimic cu el.
DIMA: Aveţi vreun motiv să credeţi că ar putea complota împotriva statului?
SANDU (*ferit de ceilalţi, îi dă un bilet*): Citeşte şi dumneata.
DIMA (*citeşte*): „Sfântul Anton. Cine va găsi acest bilet şi-l va citi, şi-l va scrie 13 zile câte 9 bucăţi pe zi şi le va împărţi altor oameni, acela mare bucurie va avea. Iar cine nu-l va scrie, mare nenorocire va avea. Sfântul Anton."
SANDU: Ai înţeles?
DIMA: Nu.
SANDU: L-am găsit pe bancă, acum câteva zile. N-am spus nimănui. Sunt sigur că el l-a scris.
DIMA: Ce motive aveţi?
SANDU: Când am venit, el tocmai pleca. Nu mai era

nimeni aici. Am venit mai de dimineaţă.
DIMA: E o presupunere. Ceva mai sigur?
SANDU: Am văzut la el un bilet care semăna foarte mult cu ăsta. Ce zic, semăna... Era la fel. Face propagandă. Nu ştiu ce spune sesizarea aceea, dar face afirmaţii periculoase.
DIMA (*interesat*): Puteţi să-mi daţi un exemplu?
SANDU: Câte vrei. În general, pledează pentru idealism. El a pus biletul. Sunt absolut sigur.
DIMA: Vă atrag atenţia că absolut sigur puteţi fi numai dacă l-aţi văzut punându-l. Bănuiţi, datorită faptului că aţi văzut la el un bilet asemănător, şi pentru că fusese în acest loc numai cu puţin mai înainte.
SANDU: Eu sunt sigur. (*Enervat*.) Dumneata, în loc să cercetezi, văd că vrei să-l aperi.
DIMA: Nici să-l apăr, nici să-l acuz. Vreau să aflu adevărul.
SANDU (*furios*): Vrei să ştii ce gândeşte? Întreabă-l şi pe el. Dacă spun doi, poate crezi.
DIMA: Rugaţi-l să vină aici, e mai discret.

(*Sandu se duce lingă Avram şi discută cu el, destul de mult, uneori în contradictoriu, până când îl hotărăşte să vină la Dima. Între timp, Mina izbucneşte, fericită, adresându-se lui Onira*.)

MINA: Ne căsătorim! Suntem amândoi singuri, plecăm în călătorie de nuntă! Irina, vino să mă feliciţi. (*Irina nu reacţionează în nici un fel, îi urmăreşte pe Dima*.) M-am săturat de singurătate.
ONIRA: Femeia extremelor! De la general, la sergent!
MINA: Nu mai e militar. E pensionar. Plecăm într-o călătorie. Asta e cel mai important! Am să-i spun Şuşu. Grozu — nu-mi place.
ONIRA: Schimbă-i măcar numele! Sau vrei să ai impresia că eşti tot cu generalul?
MINA (*amuzată*): Aşa e, şi generalului tot Şuşu îi

spuneam. Nu ştiu ce am cu numele ăsta.
ONIRA: Şi mie tot Şuşu mi-ai spus.
MINA: Da?! Cred că pe toţi bărbaţii din viaţa mea i-am numit aşa. Îmi place cum suna. (*Lui Grozu*.) Săptămâna viitoare plecăm, Şuşule! Vrei?
GROZU: Plecăm.
MINA (*îl mângâie*): Aşa-mi place, să fii ascultător, Şuşule!
ONIRA (*lui Grozu*): Ai pus mina pe o bucăţică bună, mă, rablă!
GROZU: Tu ce faci acuma, mă feliciţi?
ONIRA (*îi pipăie fruntea*): Să ştii că deja ai cucuie. Cu gândul, a şi greşit. Când te-ntorci din călătorie, cucuiele astea se vor numi coarne.
GROZU (*enervat*): Ascultă! Ai pierdut câţiva bani la curse şi te crezi cineva? Pe mine să nu mă iei aşa!
MINA (*drăgăstos*): Şuşule, mamă, nu te enerva. Aşa-i el, glumeţ. Hai, împăcaţi-vă!
GROZU: Mie nu-mi plac glume de-astea.
MINA: Nici mie.
GROZU: Face pe grozavu'. A fost cineva! Dacă-i dezbraci pe oameni de ce-au fost, sunt toţi la fel. General, diplomat, profesor, muncilor... acum suntem aici!
ONIRA: Aşa e! Mina, te măriţi c-un filozof... Credeam că-i militar. Felicitări!

(*Între timp, Sandu l-a convins pe Avram şi l-a adus lângă Dima*.)

DIMA: După câte spuneţi, a mai suferit o condamnare.
AVRAM (*se uită la Sandu, care îl încurajează*): Mai demult.
SANDU: De mult, de curând a fost condamnat. Clar, nu?
DIMA: Consideraţi că propagă o filozofie idealistă?
SANDU: Spune, tovarăşe Avram. Pentru ce afirmaţii a fost scos de la catedră?
AVRAM (*marcat de prezenta lui Sandu, trezit din beţie*): A afirmat. S-a constatat, în urma unor declaraţii, că a

afirmat...
SANDU: Spune, spune! Dumnealui e reprezentantul legii.
AVRAM (*transpirat*): A afirmat că ar fi dezamăgit dacă ar crede că în univers există numai ceea ce poate fi măsurat...
SANDU: Ideea de suflet! Şi de Dumnezeu!

(*Dima notează*.)

AVRAM: Că este real şi „altceva”, nemăsurabil. Ceva de dincolo de materie.
DIMA: Continuaţi.
AVRAM: S-a constatat, tot pe bază de declaraţii, că a îndemnat... A propagat agnosticismul. A îndemnat studenţii să creadă mai mult în intuiţie, decât în raţiune. A afirmat că viata n-ar merita să fie trăită, dacă ar fi raţională.
SANDU: Se ridică împotriva raţiunii, deci, împotriva ştiinţei, acum, când noi construim o lume nouă, bazându-ne tocmai pe raţiune şi pe ştiinţă!
DIMA: Iertaţi-mă, dar folosiţi timpuri diferite. Dumnealui vorbea despre ceea ce a spus şi a gândit profesorul, în urmă cu câţiva ani.
SANDU: Şi azi gândeşte la fel.
AVRAM: Pentru asemenea afirmaţii a fost condamnat.
DIMA: Deci, un capitol încheiat. Nu poate să primească două pedepse pentru aceeaşi vină.
SANDII: Gândeşte la fel ca atunci! Eu l-am auzit, cu urechile mele, spunând că raţionalismul lipsit de intuiţie, de transcendent, e plat şi uniformizator, modelează suflete seci şi standardizate. Oricine poate să confirme. Suflete standardizate. Adică, în ţara noastră sunt suflete standardizate.
DIMA: A precizat că în ţara noastră sau numai in ţara noastră?
SANDII: Are vreo importanţă?

DIMA: Cred că da. Dacă a făcut afirmaţii pe plan filozofic, ar fi un punct de vedere propriu asupra unei probleme controversate. Dacă ar fi afirmat că numai la noi sunt modelate, prin diferite mijloace, suflete standardizate, are altă valoare, din punctul de vedere al legii.

SANDU: A spus că sufletul curat al ţăranului se distruge în contact cu oraşul. Eu am auzit. (*Dima notează*.) Că ţăranul venit la oraş devine un dezrădăcinat. A mers până acolo încât a deplâns urbanizarea, tovarăşe... Să rămânem, deci, o ţară agricolă. Recunoşti punctul de vedere burghez: România e o ţară agricolă. S-a ridicat împotriva industrializării.

DIMA: A afirmat acest lucru?

SANDU: Indirect. Ce altceva înseamnă? A făcut propagandă împotriva liniei partidului. Nu ne putem industrializa, fără urbanizare. Dar, zice el, urbanizarea alterează substanţa umană. Pierdem specificul nostru afectiv. Deci, să renunţăm la urbanizare. Până când o să ascultăm toate astea?

DIMA: L-aţi auzit făcând aceste afirmaţii?

AVRAM: Acum, nu. Atunci, da.

SANDU: Şi acum. E vinovat, tovarăşe procuror.

DIMA: Sunteţi prea categoric. Încă nu ştiu.

SANDU: E vinovat!

DIMA: Îmi cereţi să-l socotesc vinovat, din premisă, aşa cum omul e marcat din naştere de păcatul strămoşesc.

IRINA (*lui Tudor*): Dumneata, nu spui nimic?

TI'DOR: Trebuie să las omul să-şi facă datoria.

IRINA: Cine ştie ce spun! Te rog...

TUDOR: Eu nu pot interveni ca un apărător. Eu nu-l apăr pe profesor. Eu am să spun adevărul. Concluziile nu-mi aparţin.

IRINA (*dezamăgită*): Şi dumneata te dezici de el?

TUDOR: Eşti nedreaptă. (*Se duce lângă cei trei*.) Vreau să spun şi cu ceva, tovarăşe procuror.

DIMA: În aceeaşi problemă?

TUDOR: Da. Eram aici, când profesorul a făcut acele afirmaţii despre sufletul ţăranului. Am ascultat cu mare atenţie şi-mi amintesc totul, cuvânt cu cuvânt.

DIMA: M-ar interesa să ştiu exact cum a fost.

TUDOR (*grav*): Tovarăşe procuror, nu ştiu dacă tot ce a afirmat profesorul este adevărat. Sunt muncitor şi înţeleg şi eu unele chestiuni cât le înţeleg. Există, însă, ceva de care nu mă îndoiesc: buna lui credinţă.

DIMA: Vreţi să spuneţi că făcea acele afirmaţii fără intenţii defăimătoare?

TUDOR: Era o discuţie, aşa cum se-ntâmplă între oamenii care se-ntâlnesc şi stau de vorbă şi schimbă un gând.

DIMA: Exista o intenţie de agitaţie?

TUDOR: Tristeţe exista! Profesorul era foarte trist. E singurul sentiment care-l domina. Poate că nu avea dreptate să fie trist, poate că lucrurile nu stau aşa, dar el era trist şi îngrijorat. O îngrijorare şi o tristeţe provenind din marea dragoste a lui faţă de acest popor.

SANDU: De aceea îl defăimează?!

TUDOR: Tovarăşe procuror, vorbesc cu mâna pe carnetul meu de partid.

HIMA (*grav*): Te ascult, tovarăşe Tudor.

TUDOR: Profesorul nu este comunist şi poate că nu înţelege întotdeauna punctul nostru de vedere.

SANDU: În sfârşit, recunoşti! Notează, tovarăşe procuror!

TUDOR: Dar este un cetăţean cinstit. Aş fi dorit să fie comunist. Să-şi pună marea lui cultură, şi prestigiul, şi inteligenţa, în slujba cauzei noastre. De la început, de-atunci, din ’45. Dar, cu mâna pe inimă şi jurând pe conştiinţa mea de muncitor care mi-am dăruit viaţa partidului meu, n-aş putea să spun cât este el de vină şi cât suntem noi... că profesorul n-a venit de-atunci să-şi slujească poporul.

DIMA: Tovarăşe Tudor, faceţi afirmaţii... poate, prea categorice.

TUDOR: E părerea mea.

SANDU (*revoltat*): Tot noi suntem de vină?

TUDOR: Noi avem şi merite, şi greşeli. Ca muncitor, cred din toată inima că meritele noastre sunt infinit mai mari. Lumea din jurul meu, soarta mea, tot ce s-a petrecut cu mine şi cu cei de seama mea, mă fac să spun, cu fruntea sus: meritele noastre au fost infinit mai mari... De când l-am cunoscut pe profesor, pe care-l stimez şi-mi face plăcere să-l ascult, mă frământă acest greu gând. Nu cumva am greşit noi? Poate că nu i-am creat climatul sufletesc potrivit, poate că nu l-am înţeles şi noi pe el, pretinzându-i să ne-nţeleagă numai el pe noi, poate că n-am avut întotdeauna argumente, poate că împrejurările l-au pus faţă-n faţă mai mult cu greşelile noastre şi nu i-am lăsat impresia cea mai bună.

SANDU: Ia seama ce vorbeşti! Până la urmă, ne pui pe noi sub acuzare.

DIMA: Vă rog să-l lăsaţi să vorbească.

SANDU: Orice?

DIMA: Nu orice. Mai răspunde la o întrebare...

SANDU: Îşi asumă o grea răspundere. Îi dă certificat de cetăţean onest.

TUDOR: Ce a fost, altceva? De ce nu a fost un cetăţean onest? Şi-a crescut copilul, l-a educat la cel mai înalt nivel, a dat ţării un mare filolog. E puţin? A muncii toată viaţa, a tradus mari opere, pe care datorită lui am avut şi eu prilejul să le cunosc. E puţin? Cărţile traduse de el sunt studiate în şcoli, fac educaţie copiilor noştri. E puţin? Chiar el a educat generaţii întregi de oameni. E puţin? De ce nu a fost un cetăţean onest?

SANDU (*exasperat*): Foarte bine! Propune-l să intre şi în partid!

TUDOR: Asta este altceva! Dacă dumnealui m-ar fi întrebat aşa ceva, aş fi răspuns: nu. Acolo sunt alte criterii. Dar m-a întrebat dacă este un om pornit să facă rău.

SANDU: Este capabil.

TUDOR: Nu este, poate, prietenul nostru. Tu eşti prieten cu Grozu? Nu. Grozu este duşmanul tău? Este?

SANDU: De ce să fie?

TUDOR: Nu este. Vă acceptaţi. Intr-o zi, poate deveni prieten. Din păcate, mă tem că pe profesor 1-am pierdut definitiv.

SANDU: L-am pierdut definitiv, de mult. Din ’45, când n-a venit alături de noi.

TUDOR: Faptul că un om se lămureşte mai greu nu este întotdeauna un semn rău!

SANDU: Tudore!

TUDOR: Ştiu bine ce spun! Poate că asta înseamnă gravitate, responsabilitate, sinceritate. Cei care se conving surprinzător de repede nu-mi inspiră întotdeauna încredere.

SANDU: Pe mine, care am aderat imediat, mă suspectezi?

TUDOR: Şi eu am aderat imediat. Eram muncitori, ne-a venit uşor. Aş spune că ar fi fost nefiresc să nu ne alăturăm imediat partidului. Cu el, era altceva. El avea convingerile lui. Cine renunţă uşor la o convingere, pentru alta, va renunţa uşor şi la a doua, pentru a treia, şi aşa mai departe. Poate că uneori am privit cu neîncredere tocmai oamenii gravi, sobri, solizi, pe care, dacă am fi avut răbdare şi tact, i-am fi avut alături...

SANDU: Ce are asta cu afirmaţiile lui despre distrugerea sufletului ţărănesc? A făcut-o din gravitate?

TUDOR: Da... (*Lui Dima*.) A spus că epoca noastră asistă cum ţăranul dispare ca pătură socială şi, ceea ce i se părea mai trist, dispare ca valoare umană. Profesorul e de la ţară. I se pare că ţăranul este atras într-un oraş încă nepregătit să-l primească, să-i conserve şi chiar să-i cultive virtuţile strămoşeşti. Oraşul nu poate înlocui climatul uman care a dat, în milenii, acest minunat produs: ţăranul. Spaţiul sufletesc în care s-a născut „Mioriţa” se risipeşte şi un altul la fel de bogat nu-l

înlocuieşte. Dacă l-ai fi văzut cum vorbea despre mareo noastră responsabilitate, despre obligaţia de a medita la toate astea...

SANDU: Meditează el!

TUDOR: Nu ştiu dacă are dreptate, tovarăşe procuror, dar îngrijorat sincer era...

DIMA: Mulţumesc, tovarăşe Tudor. Poate, o să mai stăm de vorbă. La revedere!

(*Vrea să plece. Tudor îl opreşte*.)

TUDOR: Tovarăşe procuror!... Îi daţi drumul?

DIMA: De unde?

TUDOR: V-am întrebat, sperând într-un răspuns sincer.

DIMA: Nu este la noi. Am stat de vorbă o jumătate de oră...

TUDOR: Pe cuvânt?

DIMA: Pe cuvânt, tovarăşe Tudor. Nu era nici un motiv temeinic.

TUDOR: Atunci, de ce aţi venit?

DIMA: Profesorul a făcut cerere de reabilitare.

(*Dima iese*.)

Scena 6

Ceilalţi, fără Dima. Urmează un lung moment în care fiecare îşi examinează conştiinţa. Sandu stă comod în scaun. Tudor se aşază lângă Irina. Onira se plimbă şi izbucneşte, aparent, cu totul în afara celor petrecute, într-un acces de filozofare banală, expusă cabotin.

ONIRA: Fericirea depinde de individ. Cum s-a păstrat el.

Totul e în funcţie de zestrea ancestrală, de protoplasmă şi de altele.

GROZU: Ai uitat acidul? Ai o nouă reţetă?

ONIRA: Pentru fericire n-ai nevoie de reţetă, ci de credinţă. Să crezi în fericire. Să te gândeşti. să crezi. Asta e secretul. Omul se agită, se zbate, cade, face, aspiră, strânge şi toate astea scurtează enorm viaţa... Hai, Grozule, să jucăm table. Cu tine joc cel mai bine.

GROZU: De table-mi arde!

ONIRA: Iar nu vrei?

GROZU: Oamenii, cu problemele lor, şi tu...

ONIRA: Oamenii! Oamenii!

IRINA (*izbucneşte, uluindu-i pe toţi, dar mai ales pe Tudor*): Tot timpul vorbiţi despre oameni!

ONIRA: E firesc, doamnă! Despre cine să vorbim?

IRINA: Despre un om. „Oamenii” nu înseamnă nimic, o categorie impersonală. Omul este totul. Omul concret! Am cunoscut mulţi care filozofau sublim, generos, despre oameni şi despre omenire şi nu erau în stare să-ţi dea 15 bani ca să nu mergi zece staţii pe jos.

ONIRA (*cabotin, grav*): Accept! E mai dificil să fii generos cu un om decât cu omenirea întreagă.

IRINA: Mi-e ruşine! (*Plânge*.) Mi-e ruşine!

ONIRA: Nu ştiu cum sa răspund. Ar trebui un răspuns mai profund decât pot da eu. Eu sunt un filozof de fiecare zi. Practic filozofia vieţii mărunte! Numai profesorul vorbeşte frumos despre om.

SANDU: Unii vorbesc frumos despre om, alţii fac tot ce pot pentru fericirea lui. Eu mi-am închinat viaţa acestei lupte!

IRINA: Dacă dumneata crezi asta, cum ai putut să... E îngrozitor cât de diferit putem concepe lupta asta pentru fericirea omului.

SANDU: Eu cred că am făcut tot ce mi s-a cerut şi ce mi-a dictat conştiinţa mea. Şi n-am greşit!

IRINA: Dumneata, cred că te-ai gândit mult şi, poate,

sincer la fericirea oamenilor, dar n-ai meditat îndeajuns la fiecare dintre reprezentanţii acestei noţiuni. Eu nu sunt om politic, mi-am petrecut viaţa în faţa şevaletului, dar când mi s-a cerut o părere, un gest de care depindea soarta, viaţa... fericirea unui anume om, am fost copleşită de gândul că mă refer la „capodopera universului”.

AVRAM: Capodoperă?! Scârba asta?

IRINA: Te-ai gândit vreodată, domnule

Sandu, că acest om a creat „Rondul de noapte”, şi pe „Moise”, şi pe „Sfântul Luca”, şi pe Făt-Frumos, şi s-a numit Rembrandt, Michelangelo, El Greco, ori un anonim de geniu?

AVRAM: Ai uitat Maidanekul, şi trenurile morţii, şi Lidice, şi Africa de Sud, şi celulele de patru metri pătraţi, în care ou trăit zeci de oameni, zile, şi nopţi, şi luni, şi ani? E cam mult, pentru o capodoperă a naturii!

IRINA: Dumneata ai avut nefericirea, prin profesie, să trăieşti mai mult printre exemplarele nereuşite. Eu judec un pictor după tabloul lui cel mai bun. La fel mă gândesc şi la om. Nu mi-i amintesc pe Dillinger şi pe Al Capone, ci pe Shakespeare, pe Goethe, pe Eminescu. Altfel, nu ne putem stima. Şi, fără stimă, totul se prăbuşeşte!

GROZU: Cine să ne stimeze? Pe mine nu m-a stimat nimeni, niciodată! Toţi m-au înjurat!

IRINA: Şi ai suferit şi suferi.

GROZU: Nu-mi pasă! Am trăit şi-aşa.

IRINA: N-ai trăit. Trebuie să ne respectăm! Trebuie să ne stimăm! Începând cu banalul „bună dimineaţa”. Societăţile în care s-a pierdut stima pentru semeni s-au prăbuşit sufocate. Din ele au dispărui valorile... Din păcate, asta se observă în timp, iar când se capătă conştiinţa acestei realităţi triste, îndreptarea răului e aproape imposibilă. Toi ce s-a întâmplat în Germania dinaintea războiului confirmă asta... (*Se opreşte brusc,*

contrariată de propria ei izbucnire.) Doamne, ce-i cu mine! N-am mai vorbit atâta, niciodată.

TUDOR: Probabil, cea mai frumoasă izbucnire din viaţa dumitale.

IRINA: Am fost ridicolă!

TI'DOR: Sublimă!

IRINA: Dumneata... crezi într-adevăr ce spui?

TUDOR: Şi, dintr-un motiv care o să te mire profund. N-aş fi crezut niciodată că poţi vorbi ca un comunist.

IRINA: Eu?

TUDOR: Dumneata. A vorbi despre demnitatea omului înseamnă, după mine, să vorbeşti despre comunism. A vorbi despre necesitatea stimei faţă de om, a stimei reale, adevărate, pornite din ideea nobilă a egalităţii noastre, a tuturor, în cadrul societăţii, înseamnă să vorbeşti despre comunism.

IRINA (*uluită*): Domnule Tudor!

TUDOR: A afirma, de fapt, că lipsa de stimă cerne în timp oameni de proastă calitate, mărunţi, limitaţi, executanţi, lipsiţi de capacitatea de a gândi superior despre om, cred că înseamnă să vorbim despre comunism. Despre comunismul pentru care ne-am dat noi viaţa, care va promova oamenii după criteriul valorii, şi nu după capacitatea de a suporta lipsa de stimă.

(*Intră Blanda. Toţi tresar. O salută pe Irina şi pe Tudor şi se duce să se aşeze lângă Zamfira*.)

Scena 7

Ceilalţi, plus Blanda.

BLANDA: Bună ziua, Zamfiră.

ZAMFIRA: Bună ziua, domn' profesor! Aţi fost plecat?
BLANDA: Voiai să-mi spui ceva...
ZAMFIRA: Mă frământă un gând, şi numai dumneata, poate, o să mă luminezi.
IRINA: Eu?
BLANDA: Despre ce este vorba, Zamfiră?
ZAMFIRA: Nenea, Dumnezeu să-l ierte, s-a prăpădit acum vreo zece ani. Era mult mai în vârstă ca mine. Anul trecut, am pierdut-o pe soră-mea mai mică, şi am pus-o în aceeaşi groapă. Ei bine, când l-am dezgropat pe nenea, ce crezi, domn' profesor: banii pentru vămi erau acolo, în coşciug, pe ochii lui. Eu i-am pus banii, cu mâna mea. Când i-am văzut acolo, m-am speriat. Doamne, nenea nu şi-a plătit vămile! Nu l-o fi primit în cer. Ce crezi dumneata? Sunt tare îngrijorată...
BLANDA (*îi ia mâna*): Nu fi îngrijorată, Zamfiră. Unii plătesc vămile, alţii nu. Dacă zici că era om bun şi cumsecade, cred că I-a lăsat să treacă dincolo fără plată.
ZAMFIRA (înseninată): Da? Era om tare bun. Ne-a ţinut pe toate, că am fost orfane, de mici. N-a intrat om, în casa lui, să nu primească o bucată de pâine.
BLANDA: Fii liniştită, a fost primit fără vămi... Oamenii buni trec dincolo senini şi fără nici o plată...
TUDOR (*vine lângă Blanda*): Pot să stau alături?
BLANDA: Te rog. Dumneata îmi face plăcere să stai lângă mine. Eşti un om reconfortant. Acum, în starea mea sufletească din această clipă, îţi fac mărturisirea că dacă te-aş fi întâlnit cu 39 de ani în urmă, cred că altfel ar fi fost ultima parte a vieţii mele...

(*Din culise se aude, iarăşi, lăutarul.*)

VOCEA LĂUTARULUI:
Rogu-te la cel pământ,
Când te-i duce în mormânt,

Să nu-nceapă-n feţişoară
Că-i frumoasă, bălăioară,
Şi nici de la sprâncenele,
Că sunt tare frumuşele,
Da’ nici de la ochişori,
Care sunt ca nişte flori.
Şi-apoi nici de la guriţă,
Căci ea tare mi-i drăguţă...

SANDU (*urlă*): Iar ai venit? Afară! Pleacă de-acolo! Pleacă! Afară! Chem Miliţia!

(*Cortina cade încet. Cântecul lăutarului şi strigătele lui Sandu se mai aud şi după ce s-a lăsat cortina*.)

---- CORTINA ----